

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2564

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม
ตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก

**AGRI-
MAP**

UDON THANI

จังหวัดอุดรธานี

คำนำ

ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในด้านการเกษตรที่มีพลวัตค่อนข้างสูง และมีผลกระทบต่อประชากรจำนวนมาก กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ตระหนักถึงการนำระบบข้อมูลข่าวสารที่ให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับภาคการเกษตรได้มีการเข้าถึงที่สะดวกโดยเฉพาะเกษตรกร จึงได้มอบหมายให้กรมพัฒนาที่ดินเป็นหน่วยงานหลักจัดทำ “แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมตามฐานข้อมูลแผนที่เกษตรเชิงรุก (Agri-Map)” ของแต่ละจังหวัดขึ้น

Agri-Map คือ แผนที่เกษตรเพื่อการบริหารจัดการเชิงรุก โดยบูรณาการข้อมูลพื้นฐานด้านการเกษตรจากทุกหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สำหรับใช้เป็นเครื่องมือบริหารจัดการการเกษตรไทยอย่างมีประสิทธิภาพครอบคลุมทุกพื้นที่ มีการปรับข้อมูลให้ทันสมัย และพัฒนาเพิ่มความสะดวกการใช้งานให้เกิดการเข้าถึงข้อมูลโดยง่าย พร้อมทั้งสามารถติดตามข้อมูลความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องและรอบด้าน ครอบคลุมการนำไปใช้ประโยชน์ทุกด้าน ที่สำคัญเป็นการนำเทคโนโลยีเข้ามาประยุกต์ใช้กับข้อมูลด้านการเกษตร ซึ่งสามารถตอบโจทย์การช่วยเหลือและแก้ปัญหาให้กับเกษตรกรในรายพื้นที่ ได้เป็นอย่างดี ใช้งานบนคอมพิวเตอร์หรือแท็บเล็ต ที่เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตผ่านหน้าเว็บไซต์ของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ www.moac.go.th/a4policy-alltype-391191791794 หรือ <https://agri-map-online.moac.go.th/> ซึ่งจะมีเอกสารคู่มือการใช้ให้ศึกษาและสามารถดาวน์โหลดได้

แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของแต่ละจังหวัดสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลสนับสนุนนโยบายของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เช่น โครงการ 1 ตำบล 1 กลุ่มเกษตรกรทฤษฎีใหม่ โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการบริหารจัดการเขตเกษตรเศรษฐกิจสำหรับสินค้าเกษตรที่สำคัญ (Zoning by Agri-Map) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ โครงการ Smart Farmer เป็นต้น และยังเป็นข้อมูลกลางในการปฏิบัติงานร่วมกันของหน่วยงานต่าง ๆ ในจังหวัด ได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

รูปเล่มเอกสารแนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสม จังหวัดอุดรธานี
<http://www.ddd.go.th/Agri-Map/Data/NE/udn.pdf>

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ข
สารบัญภาพ	ค
แนวทางการส่งเสริมการเกษตรที่เหมาะสมของจังหวัด “อุดรธานี”	
1. ข้อมูลทั่วไป	1
2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก	5
2.1 ข้าว	6
2.2 อ้อยโรงงาน	12
2.3 มันสำปะหลัง	19
2.4 ยางพารา	25
3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด	31
4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ	37
เอกสารอ้างอิง	41
ภาคผนวก	43

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดอุดรธานี	4
ตารางที่ 2	พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของ จังหวัดอุดรธานี	6
ตารางที่ 3	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี	7
ตารางที่ 4	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว	11
ตารางที่ 5	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงาน รายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี	14
ตารางที่ 6	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน	18
ตารางที่ 7	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลัง รายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี	20
ตารางที่ 8	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง	24
ตารางที่ 9	พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของยางพารารายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี	26
ตารางที่ 10	พื้นที่ศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา	30
ตารางผนวกที่ 1	ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี	45
ตารางผนวกที่ 2	พื้นที่ชลประทานจังหวัดอุดรธานีจำแนกรายอำเภอ ตำบล	55
ตารางผนวกที่ 3	ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดอุดรธานี	56
ตารางผนวกที่ 4	พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล	57
ตารางผนวกที่ 5	กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จังหวัดอุดรธานี	59
ตารางผนวกที่ 6	ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดอุดรธานี	60
ตารางผนวกที่ 7	โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี	60

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินชุมพลบุรี	50
ภาพที่ 2	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินคำบง	51
ภาพที่ 3	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเพ็ญ	52
ภาพที่ 4	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินปลาปาก	53
ภาพที่ 5	หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินอุดร	54
ภาพที่ 6	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดอุดรธานี	61
ภาพที่ 7	พื้นที่ปลูกข้าวบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	62
ภาพที่ 8	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดอุดรธานี	63
ภาพที่ 9	พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	64
ภาพที่ 10	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลัง จังหวัดอุดรธานี	65
ภาพที่ 11	พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	66
ภาพที่ 12	ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพารา จังหวัดอุดรธานี	67
ภาพที่ 13	พื้นที่ปลูกยางพาราบนพื้นที่ศักยภาพ จังหวัดอุดรธานี	68

1. ข้อมูลทั่วไป

จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ 11,730.302 ตารางกิโลเมตร หรือ 7,331,438 ไร่ ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย ประกอบด้วย 20 อำเภอ 156 ตำบล (ตารางผนวกที่ 1) มีประชากร 1,567,983 คน (กรมการปกครอง, 2563)

1.1 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อ	จังหวัดหนองคาย
ทิศใต้	ติดต่อ	จังหวัดขอนแก่นและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันออก	ติดต่อ	จังหวัดสกลนครและจังหวัดกาฬสินธุ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อ	จังหวัดเลยและจังหวัดหนองบัวลำภู

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่ของจังหวัดอุดรธานีโดยทั่วไปเป็นพื้นที่ราบสูง บางส่วนเป็นพื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้นถึงลอนลึก และภูเขา สูงจากระดับทะเลปานกลาง 187-200 เมตร ประกอบด้วยลักษณะภูมิประเทศดังนี้

- 1) **ที่ราบลุ่ม** บริเวณกว้าง ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองและกุมภวาปี
- 2) **พื้นที่ลูกคลื่นลอนตื้น** มีที่ดอนสลับที่นา บางส่วนเป็นเนินเขาเตี้ยๆ ครอบคลุมพื้นที่บริเวณอำเภอบ้านผือ กุดจับ เมืองอุดรธานี กุมภวาปี หนองแสง ไชยวาน เพ็ญ ทุ่งฝน สว่างคอม และบ้านดุง

1.3 ภูมิอากาศ

สภาพภูมิอากาศของจังหวัดอุดรธานีเป็นแบบร้อนชื้นหรือภูมิอากาศแบบทุ่งหญ้าสะวันนา (Aw) ตามการแบ่งเขตภูมิอากาศแบบเคิปปิน ได้รับอิทธิพลของมรสุมที่พัดประจำฤดูกาล 2 ชนิด คือ มรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ มี 3 ฤดู ได้แก่ ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่กลางเดือนตุลาคมถึงกลางเดือนกุมภาพันธ์ อากาศหนาวจัดในช่วงเดือนธันวาคมถึงมกราคมของทุกปี ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่กลางเดือนกุมภาพันธ์ถึงกลางเดือนพฤษภาคม อากาศร้อนจัดในช่วงเดือนมีนาคมและเดือนเมษายนของทุกปี ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่กลางเดือนพฤษภาคมถึงกลางเดือนตุลาคม ฝนตกชุกที่สุดในเดือนสิงหาคมของทุกปี มีอุณหภูมิสูงสุดโดยเฉลี่ย 32.4 องศาเซลเซียส และอุณหภูมิต่ำสุดโดยเฉลี่ย 22.0 องศาเซลเซียส

1.4 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินของจังหวัดอุดรธานี แบ่งตามภูมิสัณฐาน ลักษณะทางธรณีวิทยา วัตถุประสงค์กำเนิดดิน และสภาพพื้นที่ที่พบ ได้ดังนี้

- 1) **ที่ราบน้ำท่วมถึง (Flood plain)** ที่ราบริมแม่น้ำหรือลำธาร หน้าฝนหรือหน้าน้ำ มักมีน้ำท่วมเป็นครั้งคราว เป็นสภาพพื้นที่ที่เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพา และมีตะกอนเพิ่มมากขึ้นหลังน้ำท่วม แบ่งเป็น

(1) สันดินริมน้ำ (Levee) เป็นที่ดอน เกิดจากการทับถมของตะกอนน้ำพาบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ เป็นสันนูนขนานไปกับริมฝั่งแม่น้ำ การระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี เนื้อดินค่อนข้างหยาบ เช่น ชุดดินชุมพลบุรี (Chp)

(2) ที่ลุ่มหลังสันดินริมน้ำ (Back swamp, basin) เป็นที่ลุ่มน้ำซึ่งอยู่ระหว่างสันดินริมน้ำกับตะพักลำน้ำหรือด้านข้างหุบเขา การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ดินลึกมาก เนื้อดินเหนียวละเอียด สีเทาและน้ำตาลปนเทา เช่น ชุดดินกันทรลักษณวิชัย (Ka)

2) **ที่ราบตะกอนน้ำพา (Alluvial plain)** เป็นบริเวณที่ได้รับอิทธิพลของแม่น้ำหรือลำน้ำสาขา วัตถุต้นกำเนิดดินเป็นตะกอนน้ำพา (Alluvium) มีสภาพพื้นที่เป็นที่ราบขนาดใหญ่สองฝั่งแม่น้ำ แต่ละฝั่งอาจมีที่ราบแบบขั้นบันไดหรือตะพักได้หลายระดับ แบ่งเป็น

(1) ตะพักลำน้ำระดับต่ำ (Low terrace) เป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่ราบเรียบ ดินลึกมาก เนื้อดินอาจเป็นดินเหนียวละเอียดถึงดินทรายแป้งละเอียด สีเทา น้ำตาลปนเทา และน้ำตาล มีจุดประสีต่าง ๆ การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว เช่น ชุดดินชุมแพ (Cpa) ชุดดินนาอ้อ (Na) ชุดดินหนองกุ้ง (Nkg) ชุดดินธวัชบุรี (Th) และตะกอนน้ำพาเชิงซ้อน(AC)

(2) ตะพักลำน้ำระดับกลางและระดับสูง (Middle and high terrace) เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด ดินตื้นถึงชั้นกรวดลูกรังถึงดินลึกมาก เนื้อดินเป็นดินร่วนหยาบ ดินร่วนละเอียดหรือดินร่วนปนชื้นส่วนหยาบมาก สีน้ำตาล เหลือง น้ำตาลปนแดง ไปจนถึงแดง การระบายน้ำดีปานกลางถึงดี เช่น ชุดดินสตึก (Suk)

3) **พื้นที่เกือบราบ (Peneplain)** เป็นภูมิลักษณะของพื้นผิวดินภายหลังการกร่อน เกิดจากการผุพังด้วยกระบวนการกร่อนทำลายโดยน้ำ ทำให้พื้นที่สูงเดิมซึ่งขรุขระและสูงต่ำแตกต่างกันมาก มีระดับต่ำลงจนมีลักษณะคล้ายลูกคลื่นลอนลาดหรือพื้นที่เกือบราบ วัตถุต้นกำเนิดดินเกิดจากการผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือเคลื่อนย้ายมาในระยะทางไม่ไกล ดินจึงมีลักษณะเด่นตามวัตถุต้นกำเนิดหรือหินที่รองรับอยู่ด้านล่างและระดับการพัฒนาตัวของดิน แบ่งเป็น

(1) พื้นที่แบบราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย การระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงเลว ในบริเวณที่ราบลุ่มหรือที่ราบ หรือตามร่องระหว่างที่ดอนหรือเนิน เนื้อดินส่วนใหญ่มีทรายปน มีสีเทาหรือน้ำตาลปนเทา พบจุดสีต่างๆ ถัดขึ้นมาบริเวณพื้นที่ที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีสีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง และเหลือง และมีจุดประสีเทาค่อนข้างชัดเจน โดยเฉพาะในช่วงตอนบนเนื่องจากการขังน้ำ พบจุดประสีเหลือง น้ำตาล หรือแดงในดินล่าง มีการระบายน้ำค่อนข้างเลวถึงดีปานกลาง อาจพบชั้นดินเหนียวในตอนล่างของหน้าตัด และอาจพบชั้นลูกรังในช่วงที่เปลี่ยนจากเนื้อดินหยาบเป็นเนื้อดินละเอียด ค่าปฏิกริยาดินในสนามส่วนใหญ่เป็นกรดจัดถึงเป็นกลาง เช่น ชุดดินละหานทราย (Lah) ชุดดินเพ็ญ (Pn) ชุดดินโพนพิสัย (Pp) ชุดดินปลาปาก (Ppk) ชุดดินเรณู (Rn) และชุดดินอุดร (Ud)

(2) พื้นที่แบบลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อยถึงสภาพพื้นที่แบบเนินเขา ดินส่วนใหญ่มีการระบายน้ำค่อนข้างดีถึงดี สีน้ำตาล น้ำตาลปนเหลือง เหลือง น้ำตาลปนแดง เหลืองปนแดงจนถึงแดง เนื้อดินมีทรายปนอย่างชัดเจน บางบริเวณพบลูกรังในหน้าตัดดิน ค่าปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดปานกลาง ชุดดินสีทน (St) พบบริเวณพื้นที่ที่มีลักษณะเป็นร่อง ชุดดินร้อยเอ็ด (Re) พบบริเวณพื้นที่ลักษณะเป็นที่ราบ ชุดดินพระทองคำ (Ptk) ชุดดินคำบาง (Kg) ชุดดินปักธงชัย (Ptch)

ชุดหินห้วยแกลง (Ht) พบบริเวณพื้นที่ลักษณะเป็นที่ค่อนข้างราบถึงเป็นลูกคลื่น ดินที่เกิดความไม่ต่อเนื่องทางธรณีวิทยา (Lithologic discontinuities) ส่วนใหญ่เป็นชั้นดินทรายในตอนบน และเปลี่ยนเป็นดินเหนียวหรือชั้นหินพื้น (weathering insitu) ในตอนล่าง (Abrupt textural change) เช่น ชุดหินพล (Pho) ชุดหินเขมราฐ (Kmr) ชุดหินหนองบัวแดง (Nbd) ชุดหินโนนแดง (Ndg) ชุดหินสีคว (Si) และชุดหินยางตลาด (Yl)

4) ที่ลาดเชิงเขา (Piedmont) เขา (Hill) ภูเขา (Mountain) มีสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่นลอนลาดถึงเนินเขา ที่เกิดจากการที่หินผุพังสลายตัวอยู่กับที่หรือถูกเคลื่อนย้ายโดยแรงโน้มถ่วงของโลกในระยะทางใกล้ๆ และถูกควบคุมด้วยลักษณะของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ส่วนใหญ่พบหินปะปนในหน้าตัดดินและลอยหน้า แบ่งตามลักษณะและชนิดของหินดังนี้

(1) พัฒนาจากหินทราย ดินมีการระบายน้ำตั้งแต่ดีปานกลางถึงค่อนข้างมากเกินไป สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง เหลือง นํ้าตาลปนแดง เหลืองปนแดง จนถึงแดง เนื้อดินมีทรายปนอย่างชัดเจน พบเศษหินปะปนในหน้าตัดดินหรือบนผิวดินค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด เช่น ชุดหินภูพาน (Pu) และชุดหินวังน้ำเขียว (Wk)

(2) พัฒนาจากหินดินดาน ดินมีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี สีนํ้าตาล นํ้าตาลปนเหลือง นํ้าตาลปนแดง เหลือง หรือแดง เป็นดินเหนียว ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง เช่น ชุดหินวังสะพุง (Ws) ชุดหินมวกเหล็ก (Ml) และชุดหินลี (Li)

(3) พัฒนาจากหินปูน ดินมีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี นํ้าตาลปนแดง ถึงแดง บางบริเวณพบฐานของชั้นหินปูนในตอนล่างของหน้าตัดดิน ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง บางพื้นที่พบชั้นสะสมปูนมาร์ล (marl) เช่น ชุดหินภูผาม่าน (Ppm)

(4) พัฒนาจากหินภูเขาไฟ ดินมีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี สีดํา นํ้าตาล นํ้าตาลปนแดง ถึงแดง ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง เช่น ชุดหินบ้านจ้อง (Bg) ชุดหินเชียงของ (Cg) ดินแก่งคอย (Kak) และชุดหินครบุรี

(5) พัฒนาจากหินแกรนิต ดินมีการระบายน้ำดีปานกลางถึงดี สีดํา นํ้าตาล นํ้าตาลปนเทา และนํ้าตาลปนแดง ค่าปฏิกิริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง เช่น ชุดหินเลย (Lo) และชุดหินภูสะนา (Ps)

5) พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชันมากกว่าร้อยละ 35 ทรัพยากรดินมีความแตกต่างกันออกไปในแต่ละพื้นที่

ซึ่งได้แสดงรายละเอียดของชุดดินที่พบมากในจังหวัดอุดรธานี (ภาพที่ 1 - 5)

1.5 สภาพการใช้ที่ดิน

สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดอุดรธานี จากฐานข้อมูลแผนที่สภาพการใช้ที่ดินของกรมพัฒนาที่ดิน (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันของจังหวัดอุดรธานี

ประเภทการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
	ไร่	ร้อยละ
พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	485,581	6.62
พื้นที่เกษตรกรรม	5,430,379	74.06
พื้นที่นา	2,104,830	28.71
พืชไร่	2,233,359	30.45
ไม้ยืนต้น	1,003,049	13.70
ไม้ผล	28,908	0.39
พืชสวน	12,935	0.17
ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	26,302	0.36
พืชน้ำ	283	-
สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	17,682	0.24
เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	3,031	0.04
พื้นที่ป่าไม้	833,553	11.37
พื้นที่น้ำ	295,668	4.05
พื้นที่เบ็ดเตล็ด	286,258	3.90
รวม	7,331,439	100.00

ที่มา: กรมพัฒนาที่ดิน, 2562

1.6 พื้นที่ชลประทาน

จังหวัดอุดรธานีมีเนื้อที่ชลประทาน 169,723.54 ไร่ (ร้อยละ 0.70 ของพื้นที่จังหวัด) กระจายอยู่ใน 11 อำเภอ มีอ่างเก็บน้ำที่สำคัญ 9 อ่าง มีศักยภาพในการเก็บกักน้ำได้รวม 219.958 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำห้วยหลวง มีระดับกักเก็บอยู่ที่ 135.57 ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ 61 ของน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดอุดรธานี (ตารางผนวกที่ 2 - 3)

1.7 เขตปฏิรูปที่ดิน

เขตปฏิรูปที่ดินในจังหวัดอุดรธานี มีเนื้อที่ 2,341,609 ไร่ (ร้อยละ 33.97 ของพื้นที่จังหวัด) โดยอำเภอที่มีพื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินมากที่สุด ได้แก่ อำเภอบ้านผือ อำเภอน้ำโสม และอำเภอวังสามหมอ ตามลำดับ (ตารางผนวกที่ 4)

1.8 การขึ้นทะเบียนเกษตรกร

จากฐานข้อมูลทะเบียนเกษตรกรของกรมส่งเสริมการเกษตร จังหวัดอุดรธานี มีการขึ้นทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชหรือเลี้ยงสัตว์ทั้งหมดในปี 2563 จำนวน 280,272 ราย รวมพื้นที่ 3,252,961 ไร่ กิจกรรมที่มีพื้นที่ปลูกมาก ได้แก่ ข้าวนาปี มันสำปะหลังโรงงาน และยางพารา เป็นต้น (ตารางผนวกที่ 5)

ทะเบียนเกษตรกรพืชสมุนไพร จากฐานข้อมูลกลาง (Farmer One) ของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร เกษตรกรได้ขึ้นทะเบียนปลูกพืชสมุนไพรในจังหวัดอุดรธานี พื้นที่ 800 ไร่ เกษตรกร 35 ราย มีพืชสมุนไพรหลัก 9 ชนิด พืชสมุนไพรที่มีการปลูกมาก คือ ขมิ้นชัน พลู และตะไคร้หอม (ตารางผนวกที่ 6)

1.9 ที่ตั้งโรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตร

จังหวัดอุดรธานีมีแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรและสหกรณ์การเกษตรที่สำคัญ จำนวน 112 แห่ง และมีโรงงานทางการเกษตร 140 แห่ง โดยมีที่ตั้งสหกรณ์การเกษตรมากที่สุด 47 แห่ง (ตารางผนวกที่ 7)

2. การวิเคราะห์พืชเศรษฐกิจหลัก

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญพิจารณาจากพืชที่มีพื้นที่ปลูกมากและมีมูลค่าการส่งออกหรือแปรรูป โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศพืชเศรษฐกิจ 13 ชนิดพืช ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน อ้อยโรงงาน ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ สับปะรดโรงงาน ลำไย เงาะ ทุเรียน มังคุด มะพร้าว และกาแฟ จากพื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจดังกล่าว กรมพัฒนาที่ดินได้กำหนดระดับความเหมาะสมของพื้นที่ปลูกรายจังหวัด โดยวิเคราะห์จากสภาพพื้นที่ ลักษณะของดิน ปริมาณน้ำฝน แหล่งน้ำชลประทาน ร่วมกับการจัดการพื้นที่และลักษณะรายพืช โดยแบ่งระดับความเหมาะสมเป็น 4 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมสูง (S1) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมปานกลาง (S2) การปลูกพืชให้ผลตอบแทนสูง แต่พบข้อจำกัดบางประการซึ่งสามารถบริหารจัดการได้

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่ความเหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีข้อจำกัดบางประการของดินและน้ำ ส่งผลให้การผลิตพืชให้ผลตอบแทนต่ำ การใช้พื้นที่ต้องใช้ต้นทุนสูงในการจัดการ และมีความเสี่ยงจากน้ำท่วมและขาดน้ำ

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N)

จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่พืชเศรษฐกิจสำคัญที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรก ได้แก่ ข้าว อ้อยโรงงาน มันสำปะหลัง และยางพารา ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 พื้นที่ปลูกพืชเศรษฐกิจที่มีพื้นที่ปลูกมาก 4 ลำดับแรกของจังหวัดอุดรธานี

พืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	เนื้อที่ (ไร่)	ร้อยละ (ของพื้นที่เกษตรกรรม)
1. ข้าว	1,893,380	37.26
2. อ้อยโรงงาน	1,214,744	23.91
3. มันสำปะหลัง	574,221	11.30
4. ยางพารา	534,730	10.52

ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

2.1 ข้าว

ข้าวเป็นพืชเศรษฐกิจหลักของจังหวัดอุดรธานี จากสภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลุ่มมีความเหมาะสมในการปลูกข้าว จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 3 และภาพที่ 6 ถึง 7)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกข้าว

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 282,153 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 4.72 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอเมืองอุดรธานี 43,181 ไร่ อำเภอกุดจับ 38,586 ไร่ และอำเภอเพ็ญ 34,579 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 2,319,600 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 38.84 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอเพ็ญ 440,801 ไร่ อำเภอบ้านดุง 418,052 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรธานี 328,726 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 733,195 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.28 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอเมืองอุดรธานี 103,664 ไร่ อำเภอเพ็ญ 66,414 ไร่ และอำเภอน้ำโสม 61,463 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,637,070 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกข้าวในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 177,546 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 62.93 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายอยู่ในอำเภอเมืองอุดรธานี 40,770 ไร่ อำเภอกุดจับ 29,531 ไร่ และอำเภอเพ็ญ 25,857 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,128,012 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 48.63 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายอยู่ในอำเภอบ้านดุง 195,124 ไร่ อำเภอเพ็ญ 174,189 ไร่ และอำเภอหนองหาน 158,399 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 538,48 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 73.44 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายอยู่ในอำเภอเมืองอุดรธานี 72,248 ไร่ อำเภอเพ็ญ 53,660 ไร่ และอำเภอบ้านดุง 41,578 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 49,042 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกข้าวแต่ยังไม่มี การปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับปลูกข้าว และพื้นที่เพาะปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,296,196 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองเพ็ญ 275,334 ไร่ รองลงมาได้แก่ อำเภอบ้านดุง 233,877 ไร่ อำเภอเมืองอุดรธานี 185,219 ไร่ และอำเภอบ้านผือ 117,031 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 104,607 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 37.07 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอน้ำโสม 20,681 ไร่ อำเภอบ้านผือ 14,458 ไร่ และอำเภอนายูง 11,343 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,191,589 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 51.37 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอเพ็ญ 266,612 ไร่ อำเภอบ้านดุง 222,928 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรธานี 182,808 ไร่

ตารางที่ 3 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของข้าวรายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุศจับ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	38,586 (100.00%)	17,953 (100.00%)	54,496 (100.00%)	154,305 (100.00%)	265,340 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	29,531 (76.53%)	8,141 (45.35%)	35,354 (64.87%)	3	73,029 (27.52%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	9,055 (23.47%)	9,812 (54.65%)	-	-	18,867 (7.11%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,292 (100.00%)	84,302 (100.00%)	51,445 (100.00%)	254,159 (100.00%)	413,198 (100.00%)
กุมภวาปี	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	15,388 (66.07%)	54,050 (64.11%)	39,984 (77.72%)	3,612 (1.42%)	113,034 (27.36%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,904 (33.93%)	30,252 (35.89%)	-	-	38,156 (9.23%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	28,373 (100.00%)	7,652 (100.00%)	46,546 (100.00%)	82,571 (100.00%)
กุँแก้ว	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	21,805 (76.85%)	7,269 (94.99%)	1,882 (4.04%)	30,956 (37.49%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,568 (23.15%)	-	-	6,568 (7.95%)
	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	10,578 (100.00%)	38,391 (100.00%)	25,967 (100.00%)	140,398 (100.00%)	215,334 (100.00%)
ไชยวาน	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	7,747 (73.24%)	25,541 (66.53%)	25,646 (98.76%)	5,613 (4.00%)	64,547 (29.98%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,831	12,850 (33.47%)	-	-	15,681 (7.28%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ทุ่งฝน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	9,480 (100.00%)	98,686 (100.00%)	18,766 (100.00%)	21,903 (100.00%)	148,835 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	6,206 (65.46%)	53,704 (54.42%)	13,391 (71.36%)	-	73,301 (49.25%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,274 (34.54%)	44,982 (45.58%)	-	-	48,256 (32.42%)
นายูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	13,555 (100.00%)	12,645 (100.00%)	13,792 (100.00%)	118,376 (100.00%)	158,368 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	2,212 (16.32%)	8,379 (66.26%)	5,023 (36.42%)	4,213 (3.56%)	19,827 (12.52%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11,343 (83.68%)	4,266 (33.74%)	-	-	15,609 (9.86%)
น้ำโสม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	20,681 (100.00%)	25,722 (100.00%)	61,463 (100.00%)	175,043 (100.00%)	282,909 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	21,098 (82.02%)	16,703 (27.18%)	4,681 (2.67%)	42,482 (15.02%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	20,681 (100.00%)	4,624 (17.98%)	-	-	25,305 (8.94%)
โนนสะอาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	16,227 (100.00%)	24,952 (100.00%)	188,481 (100.00%)	229,660 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	9,832 (60.59%)	24,952 (100.00%)	-	34,784 (15.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,395 (39.41%)	-	-	6,395 (2.78%)
บ้านดุง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	19,843 (100.00%)	418,052 (100.00%)	50,766 (100.00%)	78,830 (100.00%)	567,491 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	8,894 (44.82%)	195,124 (46.67%)	41,578 (81.9%)	343 (0.44%)	245,939 (43.34%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,949 (55.18%)	222,928 (53.33%)	-	-	233,877 (41.21%)
บ้านผือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	25,782 (100.00%)	182,960 (100.00%)	41,668 (100.00%)	360,068 (100.00%)	610,478 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	11,324 (43.92%)	80,387 (43.94%)	35,645 (85.55%)	5,659 (1.57%)	133,015 (21.79%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	14,458 (56.08%)	102,573 (56.06%)	-	-	117,031 (19.17%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ประจักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,475 (100.00%)	68,660 (100.00%)	14,938 (100.00%)	10,837 (100.00%)	95,910 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	892 (60.47%)	35,413 (51.58%)	10,682 (71.51%)	-	46,987 (48.99%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	583 (39.53%)	33,247 (48.42%)	-	-	33,830 (35.27%)
พิบูลย์รักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	15,422 (100.00%)	80,717 (100.00%)	4,969 (100.00%)	14,202 (100.00%)	115,310 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	10,578 (68.59%)	38,944 (48.25%)	4,401 (88.57%)	62 (0.44%)	53,985 (46.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,844 (31.41%)	41,773 (51.75%)	-	-	46,617 (40.43%)
เพ็ญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	34,579 (100.00%)	440,801 (100.00%)	66,414 (100.00%)	5,835 (100.00%)	547,629 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	25,857 (74.78%)	174,189 (39.52%)	53,660 (80.8%)	223 (3.82%)	253,929 (46.37%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	8,722 (25.22%)	266,612 (60.48%)	-	-	275,334 (50.28%)
เมือง อุดรธานี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	43,181 (100.00%)	328,726 (100.00%)	103,664 (100.00%)	214,850 (100.00%)	690,421 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	40,770 (94.42%)	145,918 (44.39%)	72,248 (69.69%)	1,653 (0.77%)	260,589 (37.74%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,411 (5.58%)	182,808 (55.61%)	-	-	185,219 (26.83%)
วังสาม หมอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	8,598 (100.00%)	40,896 (100.00%)	254,667 (100.00%)	304,161 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	4,933 (57.37%)	40,896 (100%)	3,722 (1.46%)	49,551 (16.29%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,665 (42.62%)	-	-	3,665 (1.20%)

ตารางที่ 3 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ศรีธาตุ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	20,050	29,350	247,067	296,467
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	13,961	29,350	16,478	59,789
			(69.63%)	(100%)	(6.67%)	(20.17%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	6,089	-	-	6,089
			(30.37%)	-	-	(2.05%)
สร้างคอม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	113,002	10,895	-	123,897
			(100.00%)	(100.00%)	-	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	51,102	8,571	-	59,673
			(45.22%)	(78.67%)	-	(48.16%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	61,900	-	-	61,900
			(54.78%)	-	-	(49.96%)
หนองวัวซอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	6	34,142	40,792	198,155	273,095
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	21,933	30,189	404	52,526
			(64.24%)	(74.01%)	(0.20%)	(19.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	6	12,210	-	-	12,216
		(100.00%)	(35.76%)	-	-	(4.47%)
หนองแสง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	862	9,343	30,968	81,544	122,717
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	862	5,159	10,941	347	17,309
	(100.00%)	(55.22%)	(35.33%)	(0.43%)	(14.1%)	
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	4,184	-	-	4,184
			(44.78%)	-	-	(3.41%)
หนองหาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	24,831	292,250	39,342	69,537	425,960
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	17,285	158,399	31,997	147	207,828
	(69.61%)	(54.20%)	(81.33%)	(0.21%)	(48.79%)	
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,546	133,851	-	-	141,397
		(30.39%)	(45.8%)	-	-	(33.19%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	282,153	2,319,600	733,195	2,637,070	5,972,018
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	177,546	1,128,012	538,480	49,042	1,893,080
	(62.93%)	(48.63%)	(73.44%)	(1.86%)	(31.7%)	
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	104,607	1,191,589	-	-	1,296,196
		(37.07%)	(51.37%)	-	-	(21.7%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน การลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนปลูกข้าว คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกยางพารา (S3) 79,200 ไร่ พื้นที่ปลูกและมันสำปะหลัง (S3+N) 66,373 ไร่ แต่เนื่องจากนโยบายของคณะกรรมการนโยบายบริหารจัดการข้าวต้องการรักษาคุณภาพผลผลิตข้าว ดังนั้น จึงควรพิจารณาปลูกพืชเศรษฐกิจชนิดอื่นที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาด (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตข้าว

อำเภอ	ยางพารา			มันสำปะหลัง		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดจับ	58	-	58	531	-	531
กุมภวาปี	129	-	129	827	-	827
กุแก้ว	327	-	327	861	-	861
ไชยวาน	349	-	349	1,339	-	1,339
ทุ่งฝน	2,840	-	2,840	1,259	-	1,259
นาูง	3,838	-	3,838	734	-	734
น้ำโสม	1,541	-	1,541	2,382	1	2,383
โนนสะอาด	-	-	-	549	-	549
บ้านดุง	28,913	-	28,913	7,368	-	7,368
บ้านฝ่อ	5,857	-	5,857	6,392	-	6,392
ประจักษ์	1,215	-	1,215	3,174	-	3,174
พิบูลย์รักษ์	1,181	-	1,181	1,381	-	1,381
เพ็ญ	21,127	-	21,127	15,307	-	15,307
เมืองอุดรธานี	2,232	-	2,232	3,991	-	3,991
วังสามหมอ	2	-	2	413	-	413
ศรีธาตุ	-	-	-	490	-	490
สร้างคอม	4,670	-	4,670	1,973	-	1,973
หนองวัวซอ	-	-	-	552	1	553
หนองแสง	-	-	-	79	-	79
หนองหาน	4,921	-	4,921	16,769	-	16,769
รวม	79,200	-	79,200	66,371	2	66,373

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกข้าวต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกข้าวในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือ พื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกข้าว ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกข้าวที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอเมืองอุดรธานี อำเภอกุดจับ และอำเภอเพ็ญ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกข้าวในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือ พื้นที่ปลูกข้าวในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกข้าว เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอบ้านดุง อำเภอเพ็ญ และอำเภอหนองหาน เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น ทำการเกษตรผสมผสานหรือพืชที่ให้ผลตอบแทนสูงกว่า โดยพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.2 อ้อยโรงงาน

อ้อยโรงงานพืชเศรษฐกิจหลักของอุดรธานีในลำดับที่ 2 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 5 และภาพที่ 8 - 9)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูก

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 158,952 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.66 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอบ้านดุง 64,466 ไร่ อำเภอบ้านผือ 23,656 ไร่ และอำเภอทุ่งฝน 22,753 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 2,861,526 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 47.91 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ 353,200 ไร่ อำเภอวังสามหมอ 280,210 ไร่ และอำเภอศรีธาตุ 278,461 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 96,365 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 1.61 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ 46,490 ไร่ อำเภอน้ำโสม 27,782 ไร่ และอำเภอนาเยีย 12,123 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,855,965 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 36,948 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 23.24 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ 11,781 ไร่ อำเภอบ้านดุง 9,494 ไร่ และอำเภอหนองหาน 5,033 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,150,719 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.21 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายอยู่ในอำเภอบ้านฝื่อ 128,409 ไร่ อำเภอกุมภวาปี 121,835 ไร่ และอำเภอวังสามหมอ 109,797 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 25,916 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 26.89 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายอยู่ในอำเภอบ้านฝื่อ 16,294 ไร่ อำเภอน้ำโสม 7,734 ไร่ และอำเภอวังสามหมอ (812 ไร่)

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 931 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกอ้อยโรงงานแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูกพิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่าง ๆ (ปลูกจริง) พบว่า จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,832,811 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองบ้านฝื่อ 236,666 ไร่ อำเภอเมืองอุดรธานี 184,977 ไร่ และอำเภอวังสามหมอ 174,007 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) 122,004 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 76.76 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายอยู่ในอำเภอบ้านดุง 54,972 ไร่ อำเภอทุ่งฝน 18,030 ไร่ และอำเภอหนองหาน 17,350 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 1,710,807 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.79 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายอยู่ในอำเภอบ้านฝื่อ 224,791 ไร่ อำเภอเมืองอุดรธานี 184,595 ไร่ และอำเภอวังสามหมอ 170,413 ไร่

ตารางที่ 5 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของอ้อยโรงงานรายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
กุมภวาปี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	192,153 (100.00%)	34 (100.00%)	73,065 (100.00%)	265,252 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	49,747 (25.89%)	34 (100.00%)	9 (0.01%)	49,790 (18.77%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	142,406 (74.11%)	-	-	142,406 (53.69%)
กุมภวาปี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	383 (100.00%)	269,263 (100.00%)	24 (100.00%)	143,546 (100.00%)	413,216 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	58 (15.14%)	121,835 (45.25%)	24 (100.00%)	-	121,917 (29.50%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	325 (84.86%)	147,428 (54.75%)	-	-	147,754 (35.76%)
กุมแกว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	52,784 (100.00%)	-	29,787 (100.00%)	82,571 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	16,023 (30.36%)	-	-	16,023 (19.41%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	36,761 (69.64%)	-	-	36,761 (44.52%)
ไชยวาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	164,213 (100.00%)	1,711 (100.00%)	49,412 (100.00%)	215,336 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	60,743 (36.99%)	168 (9.82%)	-	60,911 (28.29%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	103,470 (63.01%)	-	-	103,470 (48.05%)
ทุ่งฝน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	22,753 (100.00%)	23,072 (100.00%)	-	102,955 (100.00%)	148,780 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	4,723 (20.76%)	23,072 (100.00%)	-	-	27,795 (18.68%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	18,030 (79.24%)	-	-	-	18,031 (12.12%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
นายูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,051 (100.00%)	72,588 (100.00%)	12,123 (100.00%)	72,557 (100.00%)	158,319 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	488 (0.67%)	191 (1.58%)	94 (0.13%)	773 (0.49%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,051 (100.00%)	72,100 (99.33%)	-	-	73,151 (46.2%)
น้ำโสม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	151,902 (100.00%)	27,782 (100.00%)	103,175 (100.00%)	282,859 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	28,843 (18.99%)	7,734 (27.84%)	729 (0.71%)	37,306 (13.19%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	123,059 (81.01%)	-	-	123,058 (43.51%)
โนนสะอาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	100 (100.00%)	214,858 (100.00%)	-	14,702 (100.00%)	229,660 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	108,653 (50.57%)	-	-	108,653 (47.31%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	100 (100.00%)	106,205 (49.43%)	-	-	106,303 (46.29%)
บ้านดุง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	64,466 (100.00%)	74,420 (100.00%)	1,586 (100.00%)	426,729 (100.00%)	567,201 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	9,494 (14.73%)	74,350 (99.91%)	125 (7.88%)	-	83,969 (14.80%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	54,972 (85.27%)	70 (0.09%)	-	-	55,041 (9.70%)
บ้านฝ้อ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	23,656 (100.00%)	353,200 (100.00%)	46,490 (100.00%)	186,675 (100.00%)	610,021 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	11,781 (49.8%)	128,409 (36.36%)	16,294 (35.05%)	22 (0.01%)	156,506 (25.66%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	11,875 (50.2%)	224,791 (63.64%)	-	-	236,665 (38.80%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ประจักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	19,619 (100.00%)	-	76,245 (100.00%)	95,864 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	14,921 (76.05%)	-	-	14,921 (15.56%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	4,698 (23.95%)	-	-	4,699 (4.90%)
พิบูลย์รักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	14,523 (100.00%)	18,655 (100.00%)	316 (100.00%)	81,767 (100.00%)	115,261 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	4,186 (28.82%)	18,655 (100.00%)	1 (0.32%)	-	22,842 (19.82%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	10,337 (71.18%)	-	-	-	10,337 (8.97%)
เพ็ญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,317 (100.00%)	68,440 (100.00%)	322 (100.00%)	474,284 (100.00%)	547,363 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	329 (7.62%)	68,440 (100.00%)	119 (36.96%)	-	68,888 (12.59%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,988 (92.38%)	-	-	-	3,988 (0.73%)
เมือง อุดรธานี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	453 (100.00%)	230,808 (100.00%)	166 (100.00%)	459,573 (100.00%)	691,000 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	71 (15.67%)	46,213 (20.02%)	5 (3.01%)	12	46,301 (6.70%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	382 (84.33%)	184,595 (79.98%)	-	-	184,977 (26.77%)
วังสาม หมอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	4,867 (100.00%)	280,210 (100.00%)	3,134 (100.00%)	17,396 (100.00%)	305,607 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,273 (26.16%)	109,797 (39.18%)	812 (25.91%)	1 (0.01%)	111,883 (36.61%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	3,594 (73.84%)	170,413 (60.82%)	-	-	174,008 (56.94%)

ตารางที่ 5 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ศรีธาตุ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	278,461 (100.00%)	-	18,420 (100.00%)	296,881 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	109,686 (39.39%)	-	-	109,686 (36.95%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	168,775 (60.61%)	-	-	168,775 (56.85%)
สร้างคอม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	13,861 (100.00%)	-	112,272 (100.00%)	126,133 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	13,861 (100.00%)	-	-	13,861 (10.99%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
หนองวัวซอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	163,453 (100.00%)	1,902 (100.00%)	107,813 (100.00%)	273,168 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	35,429 (21.68%)	139 (7.31%)	52 (0.05%)	35,620 (13.04%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	128,024 (78.32%)	-	-	128,024 (46.87%)
หนองแสง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	97,063 (100.00%)	31 (100.00%)	25,592 (100.00%)	122,686 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	47,291 (48.72%)	-	12 (0.05%)	47,303 (38.56%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	49,772 (51.28%)	-	-	49,773 (40.57%)
หนองหาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	22,383 (100.00%)	122,503 (100.00%)	744 (100.00%)	280,000 (100.00%)	425,630 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	5,033 (22.49%)	74,263 (60.62%)	270 (36.29%)	-	79,566 (18.69%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	17,350 (77.51%)	48,240 (39.38%)	-	-	65,590 (15.41%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	158,952 (100.00%)	2,861,526 (100.00%)	96,365 (100.00%)	2,855,965 (100.00%)	5,972,808 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	36,948 (23.24%)	1,150,719 (40.21%)	25,916 (26.89%)	931 (0.03%)	1,214,514 (20.33%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	122,004 (76.76%)	1,710,807 (59.79%)	-	-	1,832,811 (30.69%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน ลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกอ้อยโรงงาน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 332,262 ไร่ และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3+N) 29,140 ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ 6

ตารางที่ 6 พื้นที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตอ้อยโรงงาน

อำเภอ	ข้าว			มันสำปะหลัง		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดจับ	20,554	-	20,554	1	-	1
กุมภวาปี	25,364	3,624	28,988	-	-	-
กู่แก้ว	5,441	1,888	7,329	-	-	-
ไชยวาน	22,696	5,432	28,128	-	-	-
ทุ่งฝน	2,546	-	2,546	2,682	-	2,682
นาูง	2,585	3,246	5,831	1,569	-	1,569
น้ำโสม	8,640	3,999	12,639	22	2	24
โนนสะอาด	25,036	-	25,036	-	-	-
บ้านดุง	9,111	-	9,111	4,253	-	4,253
บ้านฝ้อ	32,292	181	32,473	13,436	-	13,436
ประจักษ์	695	-	695	-	-	-
พิบูลย์รักษ์	2,304	-	2,304	1,539	-	1,539
เพ็ญ	1,958	-	1,958	95	-	95
เมืองอุดรธานี	20,149	1,647	21,796	1	-	1
วังสามหมอ	41,032	3,339	44,371	832	-	832
ศรีธาตุ	29,448	16,533	45,981	-	-	-
หนองวัวซอ	17,060	30	17,090	1	-	1
หนองแสง	9,362	348	9,710	-	-	-
หนองหาน	15,722	-	15,722	4,707	-	4,707
รวม	291,995	40,267	332,262	29,138	2	29,140

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกอ้อยโรงงานต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่าง ๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกอ้อยโรงงาน ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกอ้อยโรงงานที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่อำเภอบ้านฝ้อ อำเภอบ้านดุง และอำเภอหนองหาน เป็นต้น

พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกอ้อยโรงงาน เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอบ้านฝ้อ อำเภอกุมภวาปี และอำเภอวังสามหมอ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกอ้อยโรงงาน มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

2.3 มั่นสำปะหลัง

มั่นสำปะหลังพืชเศรษฐกิจหลักของอุดรธานีในลำดับที่ 3 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online วิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 7 และภาพที่ 10 ถึง 11)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกมั่นสำปะหลัง

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 426,179 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.13 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอโนนสะอาด 113,723 ไร่ อำเภอวังสามหมอ 91,343 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 83,518 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,935,268 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 32.39 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอศรีธาตุ 271,124 ไร่ อำเภอบ้านฝ้อ 254,367 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรธานี 208,156 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 438,923 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 7.35 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอบ้านฝ้อ 132,610 ไร่ อำเภอบ้านดุง 73,589 ไร่ และอำเภอนายูง 47,908 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 3,173,866 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกมั่นสำปะหลังในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 52,984 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 12.43 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายอยู่ในอำเภอวังสามหมอ 13,968 ไร่ อำเภอโนนสะอาด 11,358 ไร่ และอำเภอน้ำโสม 9,925 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 402,098 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.78 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายอยู่ในอำเภอศรีธาตุ 82,628 ไร่ อำเภอกุมภวาปี 45,387 ไร่ และอำเภอบ้านผือ 42,484 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 110,492 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 25.17 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ 25,160 ไร่ อำเภอหนองหาน 21,473 ไร่ เพ็ญ 15,791 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 8,598 ไร่

3) พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกมันสำปะหลังแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 1,906,365 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองวังสามหมอ 224,537 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอบ้านผือ 213,895 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 202,724 ไร่ ตามลำดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 373,195 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 87.57 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอโนนสะอาด 102,365 ไร่ อำเภอวังสามหมอ 77,375 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 74,073 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 1,533,170 ไร่คิดเป็นร้อยละ 79.22 พื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในกระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ (211,883 ไร่) อำเภอศรีธาตุ 188,496 ไร่ และอำเภอเมืองอุดรธานี 185,489 ไร่

ตารางที่ 7 พื้นที่ศักยภาพ พื้นที่ปลูกจริง พื้นที่คงเหลือของมันสำปะหลังรายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุฉินชัย	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	173,441 (100.00%)	1,021 (100.00%)	90,929 (100.00%)	265,391 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	31,682 (18.27%)	537 (52.60%)	18 (0.02%)	32,237 (12.15%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	141,759 (81.73%)	-	-	141,759 (53.42%)
กุมภวาปี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	83,518 (100.00%)	174,038 (100.00%)	824 (100.00%)	154,834 (100.00%)	413,214 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	9,445 (11.31%)	45,387 (26.08%)	824 (100.00%)	-	55,656 (13.47%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	74,073 (88.69%)	128,651 (73.92%)	-	-	202,724 (49.06%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
กุ๊แก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,124 (100.00%)	50,848 (100.00%)	859 (100.00%)	29,740 (100.00%)	82,571 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	94 (8.36%)	12,474 (24.53%)	859 (100.00%)	-	13,427 (16.26%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,030 (91.64%)	38,374 (75.47%)	-	-	39,404 (47.72%)
ไชยวาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,904 (100.00%)	154,463 (100.00%)	3,405 (100.00%)	51,582 (100.00%)	215,354 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	716 (12.13%)	30,234 (19.57%)	1,813 (53.25%)	-	32,763 (15.21%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,188 (87.87%)	124,229 (80.43%)	-	-	129,416 (60.09%)
ทุ่งฝน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	24,056 (100.00%)	124,779 (100.00%)	148,835 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	3,976 (16.53%)	-	3,976 (2.67%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
นาูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	8,665 (100.00%)	30,694 (100.00%)	47,908 (100.00%)	70,916 (100.00%)	158,183 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	1,577 (18.2%)	3,004 (9.79%)	4,160 (8.68%)	2,274 (3.21%)	11,015 (6.96%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	7,088 (81.8%)	27,690 (90.21%)	-	-	34,778 (21.99%)
น้ำโสม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	59,226 (100.00%)	93,563 (100.00%)	24,411 (100.00%)	105,723 (100.00%)	282,923 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	9,925 (16.76%)	23,648 (25.27%)	7,435 (30.46%)	3,010 (2.85%)	44,018 (15.56%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	49,301 (83.24%)	69,915 (74.73%)	-	-	119,216 (42.14%)
โนนสะอาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	113,723 (100.00%)	99,636 (100.00%)	548 (100.00%)	15,758 (100.00%)	229,665 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	11,358 (9.99%)	26,306 (26.4%)	548 (100.00%)	-	38,212 (16.64%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	102,365 (90.01%)	73,330 (73.60%)	-	-	175,696 (76.50%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
บ้านดุง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	73,589 (100.00%)	493,892 (100.00%)	567,481 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	11,758 (15.98%)	-	11,758 (2.07%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
บ้านผือ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	2,621 (100.00%)	254,367 (100.00%)	132,610 (100.00%)	220,916 (100.00%)	610,514 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	609 (23.24%)	42,484 (16.70%)	25,160 (18.97%)	652 (0.30%)	68,905 (11.29%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,012 (76.76%)	211,883 (83.3%)	-	-	213,895 (35.04%)
ประจักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	5,861 (100.00%)	3,164 (100.00%)	86,872 (100.00%)	95,897 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	2,068 (35.28%)	3,164 (100.00%)	-	5,232 (5.46%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	3,793 (64.72%)	-	-	3,793 (3.96%)
พิบูลย์รักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	16,219 (100.00%)	99,084 (100.00%)	115,303 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	2,924 (18.03%)	-	2,924 (2.54%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เพ็ญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	20,217 (100.00%)	527,347 (100.00%)	547,564 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	15,791 (78.11%)	-	15,791 (2.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
เมือง อุดรธานี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,558 (100.00%)	208,156 (100.00%)	4,515 (100.00%)	472,790 (100.00%)	691,019 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	296 (5.33%)	22,667 (10.89%)	4,022 (89.08%)	415 (0.09%)	27,400 (3.97%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	5,262 (94.67%)	185,489 (89.11%)	-	-	190,751 (27.6%)
วังสาม หมอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	91,343 (100.00%)	174,926 (100.00%)	25,670 (100.00%)	13,660 (100.00%)	305,599 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	13,968 (15.29%)	27,764 (15.87%)	1,762 (6.86%)	4 (0.03%)	43,498 (14.23%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	77,375 (84.71%)	147,162 (84.13%)	-	-	224,537 (73.47%)

ตารางที่ 7 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
ศรีธาตุ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	5,377 (100.00%)	271,124 (100.00%)	529 (100.00%)	19,851 (100.00%)	296,881 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	519 (9.65%)	82,628 (30.48%)	489 (92.44%)	-	83,636 (28.17%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	4,858 (90.35%)	188,496 (69.52%)	-	-	193,353 (65.13%)
สร้างคอม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	-	2,016 (100.00%)	124,146 (100.00%)	126,162 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	2,016 (100.00%)	-	2,016 (1.60%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	-	-	-	-
หนองวัวซอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	460 (100.00%)	150,442 (100.00%)	9,355 (100.00%)	112,920 (100.00%)	273,177 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	62 (13.48%)	28,473 (18.93%)	1,701 (18.18%)	2,225 (1.97%)	32,461 (11.88%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	398 (86.52%)	121,969 (81.07%)	-	-	122,368 (44.79%)
หนองแสง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	48,660 (100.00%)	41,590 (100.00%)	134 (100.00%)	32,332 (100.00%)	122,716 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	4,415 (9.07%)	6,769 (16.28%)	80 (59.70%)	-	11,264 (9.18%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	44,245 (90.93%)	34,821 (83.72%)	-	-	79,066 (64.43%)
หนองหาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	52,119 (100.00%)	47,873 (100.00%)	325,795 (100.00%)	425,787 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	16,510 (31.68%)	21,473 (44.85%)	-	37,983 (8.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	35,609 (68.32%)	-	-	35,609 (8.36%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	426,179 (100.00%)	1,935,268 (100.00%)	438,923 (100.00%)	3,173,866 (100.00%)	5,974,236 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	52,984 (12.43%)	402,098 (20.78%)	110,492 (25.17%)	8,598 (0.27%)	574,172 (9.61%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	373,195 (87.57%)	1,533,170 (79.22%)	-	-	1,906,365 (31.91%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน ลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่า พื้นที่ที่ควรพิจารณาให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกมันสำปะหลัง คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 295,913 ไร่ และพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน (N) 11,088 ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 พื้นที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตมันสำปะหลัง

อำเภอ	ข้าว			ปาล์มน้ำมัน		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดจับ	19,896	-	19,896	-	889	889
กุมภวาปี	25,232	3,624	28,856	-	1,177	1,177
กู่แก้ว	5,441	1,888	7,329	-	637	637
ไชยวาน	22,642	5,454	28,096	-	700	700
นายูง	1,693	1,575	3,268	-	104	104
น้ำโสม	8,556	4,065	12,621	-	439	439
โนนสะอาด	25,036	-	25,036	-	427	427
บ้านฝ้อ	25,810	71	25,881	-	1,063	1,063
ประจักษ์	594	-	594	-	30	30
เมืองอุดรธานี	20,015	1,647	21,662	-	569	569
วังสามหมอ	38,047	3,374	41,421	-	702	702
ศรีธาตุ	29,448	16,533	45,981	-	1,953	1,953
หนองวัวซอ	16,610	30	16,640	-	1,915	1,915
หนองแสง	9,323	348	9,671	-	177	177
หนองหาน	8,961	-	8,961	-	306	306
รวม	257,304	38,609	295,913	-	11,088	11,088

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมควรส่งเสริมการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกมันสำปะหลังต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิต และได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกมันสำปะหลัง ซึ่งควรสงวนไว้เป็น

แหล่งปลูกมันสำปะหลังที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอวังสามหมอ อำเภอโนนสะอาด และอำเภอน้ำโสม เป็นต้น

พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกมันสำปะหลัง เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง ความชื้น โดยกระจายอยู่ในอำเภอศรีธาตุ อำเภอกุมภวาปี และอำเภอบ้านผือ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกมันสำปะหลัง มีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อพร้อมด้วย

2.4 ยางพารา

ยางพาราพืชเศรษฐกิจหลักของอุดรธานีในลำดับที่ 4 จากฐานข้อมูลในแผนที่เกษตรเชิงรุก หรือ Agri-Map Online สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ดังนี้ (ตารางที่ 9 และภาพที่ 12 ถึง 13)

1) การวิเคราะห์ศักยภาพของพื้นที่ปลูกยางพารา

ระดับที่ 1 เป็นพื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 37,152 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 0.62 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอนายูง 31,416 ไร่ อำเภอวังสามหมอ 3,508 ไร่ และอำเภอเพ็ญ 1,292 ไร่

ระดับที่ 2 เป็นพื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 3,038,860 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 50.86 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ 350,520 ไร่ อำเภอเมืองอุดรธานี 295,954 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 283,031 ไร่

ระดับที่ 3 เป็นพื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 169,480 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 2.84 ของพื้นที่ศักยภาพของที่ดิน กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ 48,227 ไร่ อำเภอบ้านดุง 29,886 ไร่ และอำเภอเพ็ญ 21,935 ไร่

ระดับที่ 4 เป็นพื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 2,728,793 ไร่

2) การวิเคราะห์พื้นที่ปลูกยางพาราในปัจจุบัน ซึ่งจำแนกตามชั้นความเหมาะสมของที่ดิน ได้ดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูง (S1) มีเนื้อที่ 22,275 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 59.96 ของพื้นที่ศักยภาพสูง กระจายอยู่ในอำเภอนายูง 21,640 ไร่ และอำเภอวังสามหมอ 635 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลาง (S2) มีเนื้อที่ 265,807 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 8.75 ของพื้นที่ศักยภาพปานกลาง กระจายอยู่ในอำเภอน้ำโสม 64,946 ไร่ อำเภอบ้านผือ 61,824 ไร่ และอำเภอวังสามหมอ 50,270 ไร่

(3) พื้นที่เหมาะสมเล็กน้อย (S3) มีเนื้อที่ 52,146 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30.77 ของพื้นที่ศักยภาพเล็กน้อย กระจายอยู่ในอำเภอบ้านดุง 28,818 ไร่ อำเภอน้ำโสม 8,060 ไร่ และอำเภอนายูง 7,888 ไร่

(4) พื้นที่ไม่เหมาะสม (N) มีเนื้อที่ 34,234 ไร่

3) **พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ** คือ พื้นที่ที่มีศักยภาพในการปลูกยางพาราแต่ไม่ใช่พื้นที่ปลูก พิจารณาจากพื้นที่ศักยภาพของที่ดินสำหรับการปลูกยางพารา และพื้นที่ปลูกยางพาราใน

ชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง) พบว่าจังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และความเหมาะสมปานกลาง (S2) รวมทั้งสิ้น 2,787,930 ไร่ โดยกระจายอยู่ทั่วทุกอำเภอ โดยอำเภอที่มีพื้นที่ศักยภาพคงเหลือมากที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองอุดรธานี 296,407 ไร่ รองลงมา ได้แก่ อำเภอบ้านผือ 288,696 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 283,414 ไร่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

(1) พื้นที่เหมาะสมสูงคงเหลือ (S1) มีเนื้อที่ 1,4877 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 40.04 ของพื้นที่ศักยภาพสูง พบมากในอำเภอนายูง 9,776 ไร่ อำเภอวังสามหมอ 2,873 ไร่ และอำเภอเพ็ญ 1,292 ไร่

(2) พื้นที่เหมาะสมปานกลางคงเหลือ (S2) มีเนื้อที่ 2,773,053 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 91.25 พื้นที่ศักยภาพปานกลาง พบมากในอำเภอบ้านผือ 288,696 ไร่ อำเภอเมืองอุดรธานี 295,954 ไร่ และอำเภอกุมภวาปี 283,031 ไร่

ตารางที่ 9 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินและพื้นที่ปลูกจริงของยางพารารายอำเภอ จังหวัดอุดรธานี

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				
		S1	S2	S3	N	รวม
กุศจับ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	207,275 (100.00%)	550 (100.00%)	57,574 (100.00%)	265,399 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	38,788 (18.71%)	89 (16.18%)	21 (0.04%)	38,898 (14.66%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	168,487 (81.29%)	-	-	168,487 (63.48%)
กุมภวาปี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	383 (100.00%)	283,031 (100.00%)	128 (100.00%)	129,675 (100.00%)	413,217 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	383 (100.00%)	283,031 (100.00%)	-	-	283,414 (68.59%)
กุ้แก้ว	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	54,201 (100.00%)	326 (100.00%)	28,043 (100.00%)	82,570 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	54,201 (100.00%)	-	-	54,201 (65.64%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ไชยวาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	161,775	4,463	49,116	215,354
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	161,775	-	-	161,775
			(100.00%)			(75.12%)
ทุ่งฝน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	39,200	2,830	106,804	148,834
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	39,200	-	-	39,200
			(100.00%)			(26.34%)
นาูง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	31,416	59,673	9,871	57,408	158,368
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	21,640	29,393	7,888	24,886	83,807
		(68.88%)	(49.26%)	(79.91%)	(43.35%)	(52.92%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	9,776	30,280	-	-	40,056
		(31.12%)	(50.74%)			(25.29%)
น้ำโสม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	200,605	20,953	61,370	282,928
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	64,946	8,060	6,174	79,180
			(32.38%)	(38.47%)	(10.06%)	(27.99%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	135,659	-	-	135,659
			(67.62%)			(47.95%)
โนนสะอาด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	100	213,273	-	16,291	229,664
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	100	213,273	-	-	213,373
		(100.00%)	(100.00%)			(92.91%)
บ้านดุง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	106,289	29,886	431,231	567,406
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	20,586	28,818	-	49,404
			(19.37%)	(96.43%)		(8.71%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	85,703	-	-	85,703
			(80.63%)			(15.10%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
บ้านฝ่อ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	350,520 (100.00%)	48,227 (100.00%)	211,753 (100.00%)	610,500 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	61,824 (17.64%)	6,015 (12.47%)	2,989 (1.41%)	70,828 (11.60%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	288,696 (82.36%)	-	-	288,696 (47.29%)
ประจักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	20,027 (100.00%)	1,211 (100.00%)	74,672 (100.00%)	95,910 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	20,027 (100.00%)	-	-	20,027 (20.88%)
พิบูลย์รักษ์	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	17,203 (100.00%)	1,491 (100.00%)	96,616 (100.00%)	115,310 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	17,203 (100.00%)	-	-	17,203 (14.92%)
เพ็ญ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	1,292 (100.00%)	67,696 (100.00%)	21,935 (100.00%)	456,603 (100.00%)	547,526 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	1,292 (100.00%)	67,696 (100.00%)	-	-	68,988 (-0.13)
เมือง อุดรธานี	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	453 (100.00%)	295,954 (100.00%)	2,726 (100.00%)	391,690 (100.00%)	690,823 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	453 (100.00%)	295,954 (100.00%)	-	-	296,407 (42.91%)
วังสาม หมอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	3,508 (100.00%)	282,001 (100.00%)	6,193 (100.00%)	13,911 (100.00%)	305,613 (100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	635 (18.10%)	50,270 (17.83%)	1,276 (20.60%)	164 (1.18%)	52,345 (17.13%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	2,873 (81.9%)	231,731 (82.17%)	-	-	234,604 (76.77%)

ตารางที่ 9 (ต่อ)

อำเภอ	ประเภทพื้นที่	เนื้อที่ชั้นความเหมาะสม (ไร่)				รวม
		S1	S2	S3	N	
ศรีธาตุ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	276,531	40	20,310	296,881
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	276,531	-	-	276,531
			(100.00%)			(93.15%)
สร้างคอม	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	10,895	4,655	110,615	126,165
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	10,895	-	-	10,895
			(100.00%)			(8.64%)
หนองวัวซอ	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	175,595	8,327	89,255	273,177
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	175,595	-	-	175,595
			(100.00%)			(64.28%)
หนองแสง	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	110,161	55	12,504	122,720
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	110,161	-	-	110,161
			(100.00%)			(89.77%)
หนองหาน	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	-	106,955	5,613	313,352	425,920
			(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	-	-	-	-	-
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	-	106,955	-	-	106,955
			(100.00%)			(25.11%)
รวมทั้งจังหวัด	พื้นที่ศักยภาพของที่ดิน	37,152	3,038,860	169,480	2,728,793	5,974,285
		(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)	(100.00%)
	พื้นที่เพาะปลูกในชั้นความเหมาะสมต่างๆ (ปลูกจริง)	22,275	265,807	52,146	34,234	374,462
		(59.96%)	(8.75%)	(30.77%)	(1.25%)	(6.27%)
	พื้นที่มีศักยภาพคงเหลือ	14,877	2,773,053	-	-	2,787,930
		(40.04%)	(91.25%)			(46.67%)

ทั้งนี้ ในการส่งเสริมการปลูกพืชจะพิจารณาเฉพาะพื้นที่ที่มีศักยภาพคงเหลือในระดับความเหมาะสมสูง (S1) และระดับความเหมาะสมปานกลาง (S2) เท่านั้น เนื่องจากสภาพพื้นที่ปลูกพืชตรงตามศักยภาพของดิน ลงทุนต่ำก็สามารถเพิ่มผลผลิตได้ จึงควรส่งเสริมในพื้นที่ดังกล่าว

เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลศักยภาพพื้นที่ร่วมกับพื้นที่ปลูกพืชในปัจจุบัน พบว่าพื้นที่ที่ควรส่งเสริมให้มีการปรับเปลี่ยนไปปลูกยางพารา คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่ปลูกข้าว (S3+N) 580,291 ไร่ และพื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง (S3+N) 33,199 ไร่ รายละเอียดดังตารางที่ 10

ตารางที่ 10 พื้นที่ที่มีศักยภาพในการขยายการผลิตยางพารา

อำเภอ	ข้าว			มันสำปะหลัง		
	S3	N	รวม	S3	N	รวม
กุดจับ	35471	-	35471	1	-	1
กุมภวาปี	40,118	3,624	43742	-	-	-
กุ้แก้ว	7,293	1,888	9181	1	-	1
ไชยวาน	25,732	5,427	31159	-	-	-
ทุ่งฝน	13,435	-	13435	2,730	-	2730
นาูง	5,039	3,451	8490	2,851	-	2851
น้ำโสม	16,758	4,106	20864	1,531	2	1533
โนนสะอาด	25,036	-	25036	-	-	-
บ้านดุง	41,166	-	41166	4,378	-	4378
บ้านฝ้อ	35,762	192	35954	14,012	-	14012
ประจักษ์	10,718	-	10718	-	-	-
พิบูลย์รักษ์	4,415	-	4415	1,542	-	1542
เพ็ญ	53,836	-	53836	528	-	528
เมืองอุดรธานี	72,483	1,647	74130	1	-	1
วังสามหมอ	41,032	3,330	44362	832	-	832
ศรีธาตุ	29,448	16,533	45981	-	-	-
สร้างคอม	8,599	-	8599	50	-	50
หนองวัวซอ	30,290	33	30323	1	-	1
หนองแสง	10,978	348	11326	-	-	-
หนองหาน	32,103	-	32103	4,739	-	4739
รวม	539,712	40,579	580,291	33,197	2	33,199

4) แนวทางการจัดการ

(1) พื้นที่ที่มีความเหมาะสมต่อการผลิต (S1 หรือ S2) ควรสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกยางพาราต่อไปเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่เหมาะสม สามารถช่วยลดต้นทุนการผลิตและได้ผลผลิตที่มีคุณภาพดี ซึ่งการปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปสู่การต่อยอดโครงการที่สำคัญต่างๆ ได้ เช่น เกษตรอินทรีย์ ระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เกษตรแม่นยำ เป็นต้น

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมสูง (S1) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่ไม่มีข้อจำกัดทางกายภาพต่อการปลูกยางพารา ซึ่งควรสงวนไว้เป็นแหล่งปลูกยางพาราที่สำคัญของจังหวัด โดยกระจายอยู่ในอำเภอนาโยง และอำเภอวังสามหมอ

พื้นที่ปลูกยางพาราในบริเวณที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2) คือพื้นที่ปลูกยางพาราในที่ดินที่มีข้อจำกัดทางกายภาพบางประการต่อการปลูกยางพารา เช่น ความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความเป็นกรดเป็นด่าง และแหล่งน้ำ โดยกระจายอยู่ในอำเภอน้ำโสม อำเภอบ้านผือ และอำเภอวังสามหมอ เป็นต้น

(2) พื้นที่ที่ควรปรับเปลี่ยนการผลิตในพื้นที่ที่ไม่เหมาะสม (S3 หรือ N) ควรสนับสนุนให้เข้าโครงการปรับเปลี่ยนการผลิต เช่น เปลี่ยนชนิดพืชที่มีความเหมาะสมกว่าการปลูกยางพารามีต้นทุนที่ต่ำ และให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า เป็นต้น แต่ทั้งนี้ต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

3. พืชเศรษฐกิจอนาคตไกลของจังหวัด

3.1 มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง มะม่วงพันธุ์ฟ้าลั่น

3.1.1 มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง

1) ลักษณะทั่วไป

มะม่วงพันธุ์น้ำดอกไม้สีทอง ถือเป็นมะม่วงสายพันธุ์ยอดนิยมที่เน้นปลูกเพื่อการส่งออก มีลักษณะที่แตกต่างจากมะม่วงน้ำดอกไม้พันธุ์เดิม ออกดอกดก แต่ติดผลปานกลาง ใช้เวลาตั้งแต่ออกดอกจนกระทั่งผลแก่ประมาณ 110-115 วัน ลำต้น ผลอ่อนผิวสีเขียวนวล มีรสเปรี้ยวจุดเด่น คือผลมีสีเหลืองสวย ถ้าได้รับการห่อผล เมื่อผลสุกมีสีเหลืองนวล เนื้อสีเหลืองละเอียด กลิ่นหอม รสหวาน เมล็ดลีบ น้ำหนักโดยเฉลี่ย 280-300 กรัม มีรสหวานมากกว่าน้ำดอกไม้เบอร์ 4 มีปริมาณของแข็งที่ละลายน้ำได้ (ความหวาน) ประมาณ 17-18 เปอร์เซ็นต์ ทนทานต่อโรคแอนแทรกคโนสมากกว่าพันธุ์น้ำดอกไม้เบอร์เป็นหนึ่งในมะม่วงยอดนิยมตลอดกาลของคนไทยและชาวต่างชาติ

2) สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง

สภาพพื้นที่ดอนไม่มีน้ำท่วมขัง ลักษณะดินร่วนหรือร่วนปนทราย ความอุดมสมบูรณ์ปานกลางถึงสูง มีปริมาณอินทรีย์วัตถุไม่ต่ำกว่า 1.5 เปอร์เซ็นต์ สภาพภูมิอากาศที่เหมาะสมต่อการเจริญเติบโตประมาณ 24-34 องศาเซลเซียส มีแหล่งน้ำหรือปริมาณน้ำฝนพอเพียงต่อการเจริญเติบโตของต้นมะม่วง การปลูกควรปรับพื้นที่ให้ราบหรือค่อนข้างราบหากสามารถดำเนินการได้ และควรมีการระบายน้ำที่ดี การเตรียมดินควรมีการไถดินด้วยไถพาล 3 จำนวน 2 ครั้ง พรุนด้วยไถพาล 7 จำนวน 1-2 ครั้ง และควรตากดินทิ้งไว้ 7-14 วัน แล้วคราดเก็บเศษวัชพืชออก ถ้าสภาพพื้นที่เป็นเนินเขาควรปลูกตามแนวระดับของพื้นที่เพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ในกรณีพื้นที่ลุ่มควรยกร่อง

ในแนวเหนือ-ใต้ ให้มีสันร่องกว้าง 6-8 เมตร (ควรยกให้สันร่องสูงกว่าระดับน้ำที่เคยท่วมสูงสุด 0.5-1.0 เมตร)

ปัจจุบันจังหวัดอุดรธานีเป็นแหล่งผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองส่งออกอันดับ 1 ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เนื่องจากมีพื้นที่ปลูกจำนวนมาก มีระบบการปลูกที่ปลอดภัยและได้มาตรฐาน ส่งผลให้มะม่วงมีคุณภาพสูง เป็นที่ต้องการของตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศญี่ปุ่น เกาหลี จีน ลาว มาเลเซีย เวียดนาม เมียนมาร์ และกัมพูชา คาดการณ์ปี 2564 ส่งออกผลผลิตประมาณ 1,800 ตันต่อปี จึงกลายเป็นพืชเศรษฐกิจของจังหวัดที่ต้องเร่งการขยายตลาดส่งออกให้เพิ่มมากขึ้น

3) การลงทุนและผลผลิตของมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง

จากการติดตามสถานการณ์การผลิตมะม่วงน้ำดอกไม้สีทอง จังหวัดอุดรธานี พบว่ามีพื้นที่ปลูกมะม่วงน้ำดอกไม้สีทองประมาณ 6,300 ไร่ ให้ผลผลิตรวม 6,000 ตันต่อปี ผลผลิตเฉลี่ย 900-1,000 กิโลกรัมต่อไร่ แหล่งผลิตสำคัญอยู่ในอำเภอหนองวัวซอ และกระจายอยู่ในอำเภอน้ำโสม วังสามหมอ กุมภวาปี ปัจจุบันมีเกษตรกรผู้ปลูก 658 ราย ส่วนใหญ่มีการรวมกลุ่มผลิตในรูปแบบแปลงใหญ่ วิสาหกิจชุมชน และกลุ่มเกษตรกร ราคาต้นพันธุ์อยู่ที่ 30-60 บาทต่อต้น เกษตรกรส่วนใหญ่นิยมปลูกมะม่วงนอกฤดูเพื่อส่งออก เนื่องจากได้ราคาสูง ซึ่งจะปลูกช่วงเดือนพฤษภาคม-มิถุนายน (เริ่มให้ผลผลิตในปีที่ 2 เริ่มทำนอกฤดูในปีที่ 4 และสามารถเก็บเกี่ยวได้ประมาณ 25 ปี) เกษตรกรจะทำการเก็บเกี่ยวทั้งหมด 3 รอบ คือ รอบที่ 1 ช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม รอบที่ 2 เดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ และรอบที่ 3 ช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ทำให้มะม่วงน้ำดอกไม้สีทองจังหวัดอุดรธานีมีผลผลิตจำหน่ายตลอดทั้งปี ซึ่งหลังจากเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตแล้ว เจ้าหน้าที่ของบริษัทส่งออกจะมารับผลผลิตถึงแหล่งผลิต โดยจะทำการคัดเกรดมะม่วงสำหรับส่งออกตลาดต่างประเทศและในประเทศ หลังจากคัดเกรดผลผลิตแล้วจะนำเข้าสู่กระบวนการฆ่าเชื้อ และบรรจุหีบห่อตามมาตรฐานการส่งออก

3.1.2 มะม่วงพันธุ์ฟ้าลั่น

1) ลักษณะทั่วไป

เป็นทรงพุ่มค่อนข้างทึบ ใบยาวคล้ายใบมะม่วงพันธุ์สายฝน ออกผลค่อนข้างดก ลักษณะผลจะกลมมากกว่ามะม่วงพันธุ์สายฝน แต่มีความยาวพอกัน ปลายผลกลมมนเมื่อผลแก่จัดเนื้อจะเปาะบางมากและอาจจะแตกทันทีเมื่อถูกคมมีดซึ่งเป็นลักษณะประจำพันธุ์เห็นได้ชัดลักษณะเปลือกจะหนา แต่ไม่เหนียว มีต่อมขนาดปานกลางเห็นได้ชัด และกระจายอยู่ทั่วผลผิวเปลือกเป็นสีเขียวเข้ม เนื้อขาวนวล ลักษณะผิวหยาบ กรอบ มีเสี้ยนค่อนข้างน้อย รสชาติมันตั้งแต่ผลเล็กๆ เมื่อแก่จัดรสชาติจะหวานมันผลสุกผิวเขียวปนเหลือง เนื้อเป็นสีเหลืองเนื้อค่อนข้างละเอียด มีเสี้ยนน้อย รสหวานไม่จัดนัก เมล็ดเมื่อเพาะจะมีต้นอ่อนขึ้นหลายต้นจากเมล็ดเดียว รูปร่างของเมล็ดยาวแบนมีเนื้อในเมล็ดไม่เต็ม

2) สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกมะม่วงฟ้าลั่น

ควรเป็นพื้นที่ที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเล 10-300 เมตร ปลูกได้ทั้งพื้นที่ดอนและที่ลุ่ม ไม่ท่วมขัง พื้นที่ที่มีความลาดเอียงไม่เกิน 15 เปอร์เซ็นต์ มีการคมนาคมและการขนส่งสะดวก

ลักษณะดินที่เหมาะสมควรเป็นดินร่วมปนทราย มีการระบายน้ำได้ดีมีความเป็นกรดปานกลางถึงด่างเล็กน้อย ค่า pH ประมาณ 5.5-7.5 ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมะม่วงมีความสามารถในการเจริญเติบโต และให้ผลผลิตได้ดีในสภาพความเป็นกรด-ด่าง ของดินที่ค่อนข้างจะกว้าง

สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิที่เหมาะสมเฉลี่ยทั้งปีประมาณ 20-34 องศาเซลเซียส ต้องการช่วงแล้งก่อนการออกดอกประมาณ 2 เดือน และอุณหภูมิต่ำประมาณ 15-20 องศาเซลเซียส ต่อเนื่องกันประมาณ 2 สัปดาห์ปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมควรอยู่ระหว่าง 700-1,500 มิลลิเมตรต่อปี และการตกของฝนกระจายตัว สม่ำเสมอในฤดูฝน

3) การลงทุนและผลผลิตของมะม่วงฟ้าลั่น

ปริมาณผลผลิตต่อไร่ หากปริมาณน้ำฝนอยู่ในเกณฑ์ดี จะได้มะม่วงมากถึง 800-1,000 กิโลกรัมต่อไร่ แต่ถ้าได้รับผลกระทบแล้ง จำนวนมะม่วงจะเหลือเพียง 500-800 กิโลกรัมต่อไร่

3.2 กล้วยหอมทอง

1) ลักษณะทั่วไป

กล้วยหอมทองจัดเป็นไม้ล้มลุกที่มีลำต้นเทียม มีความสูงต้นประมาณ 2.5-3.5 เมตร เส้นผ่านศูนย์กลางมากกว่า 20 เซนติเมตร กาบลำต้นด้านนอกมีประดำ กาบลำต้นด้านในมีสีเขียวอ่อน และมีเส้นลายสีชมพู ซึ่งเป็นความแตกต่างของการสังเกตว่าเป็นกล้วยหอมประเภทใด ใบ ก้านใบ มีร่องค่อนข้างกว้าง และมีปีก เส้นกลางใบมีสีเขียว ดอกของกล้วยหอมทอง ที่ก้านเครือจะมีลักษณะคล้ายขน มีปลีรูปไข่ ค่อนข้างยาว ปลายแหลม ด้านบนมีสีแดงอมม่วง ด้านในมีสีแดงซีด ผลกล้วยหอมทองในเครือหนึ่งๆ จะมี 4-6 หวี หวีหนึ่งมี 12-16 ผล ผลมีความกว้าง 3-4 เซนติเมตร ยาว 21-25 เซนติเมตร ปลายผลมีจุก เห็นได้ชัดเปลือกผลบาง ผลเมื่อสุกจะเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทอง แต่ที่ปลายจุกจะมีสีเขียว แล้วเปลี่ยนสีในภายหลัง เนื้อผลมีสีเหลืองเข้ม มีกลิ่นหอม และมีรสหวาน

2) สภาพพื้นที่ที่เหมาะสมในการปลูกกล้วยหอมทอง

ลักษณะดิน ดินร่วน มีอินทรีย์วัตถุสูงมีสภาพพื้นที่เป็นพื้นที่ที่น้ำไม่ท่วมขัง มีการระบายน้ำได้ดีมีแหล่งน้ำเพียงพอตลอดฤดูปลูก มีความอุดมสมบูรณ์ ความเป็นกรด-ด่าง 4.5-7.5 เป็นพื้นที่ที่ไม่มีลมแรง หรือเลือกพื้นที่ที่มีแนวกันลม

สภาพภูมิอากาศ อุณหภูมิเหมาะสมกับการเจริญเติบโต ประมาณ 25-30 องศาเซลเซียส ไม่ควรต่ำกว่า 15 องศาเซลเซียส และสูงกว่า 35 องศาเซลเซียส

มีอายุการเก็บเกี่ยวประมาณ 1 ปี แต่ส่วนใหญ่เกษตรกรจะนิยมปลูกกันมาก ในช่วงต้นเดือนกันยายนถึงเดือนพฤศจิกายน เพราะกล้วยหอมทองจะสุกแก่ในช่วงเดียวกันกับเดือนที่ปลูก การปลูกในช่วงนี้จะไม่ค่อยมีปัญหาเรื่องต้นกล้วยหัก (เพราะหนักเครือและลมแรง) ทั้งยังไม่มีปัญหาเรื่องหน่อที่จะใช้ในการปลูกอีกด้วย เพราะเป็นช่วงที่ตัดเครือกล้วยแล้ว การชุดหน่อใหม่จากต้นแม่ไปปลูกจึงไม่กระทบกระเทือนเหมือนกับการชุดหน่อในช่วงอื่น ถ้าจะปลูกกล้วยหอมทองในเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน จะมีผลต่อราคาที่อาจขายได้ไม่ค่อยดีนัก กล้วยหอมจะมีราคาต่ำ เนื่องจากในช่วงนี้เป็นช่วงที่มีผลไม้อื่นๆ ออกมาสู่ตลาดกันมาก นอกจากนี้ต้นกล้วยหอมยังหักล้มได้ง่ายเพราะมีลมแรง กล้วยจะหักพันคอก่อนเครือจะสุกแก่เต็มที่ ก่อนการปลูกกล้วยหอมทองจำต้องมีการวางแผนการผลิตดังกล่าว ทั้งนี้ก็เพื่อเลี่ยงหลีกเลี่ยงปัญหาที่อาจทำให้เกิดภาวะขาดทุนได้

3) การลงทุนและผลผลิตของกล้วยหอมทอง

ในส่วนของต้นทุนการผลิตประเมินไว้ที่ 22,000-25,000 บาทต่อไร่ โดย 1 ไร่ ปลูกกล้วยได้ 350-400 ต้น เท่ากับว่า 1 ไร่ จะได้กล้วย 350-400 เครือ น้ำหนักกล้วยต่อเครือ 10-15 กิโลกรัม ราคา รับซื้อ 15 บาทต่อกิโลกรัม หรือถ้าคิดเป็นเครือก็ประมาณเครือละ 180-200 บาท รายได้ต่อไร่ ก็จะอยู่ที่ 50,000-60,000 บาท แต่ข้อจำกัดของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ แหล่งน้ำจึงทำให้ การขยายพื้นที่จึงจำกัดอยู่

3.3 ไม้ดอกไม้ประดับ (ดอกเบญจมาศ ดาวเรือง ดอกพุด ดอกคัตเตอร์ กุหลาบมะลิ)

1) ลักษณะทั่วไป

ไม้ดอกไม้ประดับ หมายถึง พันธุ์ไม้ทุกชนิดที่ปลูกเพื่อใช้ประโยชน์จากความสวยงามของดอก มีดอก สวยงาม ดอกดก บานทน นิยมปลูกไว้ให้บานสวยงามอยู่กับต้นหรือตัดออกไปใช้ประโยชน์ หรือจำหน่าย ซึ่งสามารถแบ่งกลุ่มได้ 2 กลุ่ม คือ ไม้ดอกไม้ประดับ และไม้ตัดดอก

ไม้ดอกไม้ประดับ คือ พันธุ์ไม้ดอกไม้ทุกชนิดที่ปลูกไว้เพื่อประดับบ้านเรือนอาคารสถานที่โดยให้ ดอกบานติดอยู่กับต้น เพื่อเพิ่มบรรยากาศให้สถานที่นั้นน่าอยู่อาศัยหรือนำมาทำงาน ได้แก่ เข็มญี่ปุ่น พิกุเนียว แพงพวย พุทธรักษา บานชื่น ปทุมมา บัวสาย ฯลฯ ซึ่งหลายชนิดสามารถนำไปปลูกเป็นไม้ตัดดอกได้

ดังนั้น ไม้ดอกไม้ประดับ จึงหมายถึงพันธุ์ไม้ที่ปลูกขึ้นเพื่อทำให้เกิดความสวยงามทั้งภายใน บริเวณบ้าน เช่น ในบริเวณสนามรอบ ๆ ตัวบ้าน แว่นไว้ตามชายคาบ้าน และตั้งประดับไว้ตามส่วนต่างๆ ภายนอกตัวบ้านหรืออาคาร เป็นต้น

2) การจำแนกประเภทและแบ่งพันธุ์ไม้

มีหลักพิจารณาและจำแนกต่างกัน แล้วแต่ความมุ่งหมายและความประสงค์ ซึ่งอาจแบ่ง จำพวกพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับเป็น 3 พวกใหญ่ ๆ คือ

- การแบ่งพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับตามความมุ่งหมายที่ใช้ หมายถึง การแบ่งพันธุ์ไม้ ตามความต้องการและมุ่งหมายที่จะนำมาใช้เพื่อประโยชน์ ดังนี้

ไม้ตัดดอก (Cut flower plant) หมายถึง ไม้ดอกไม้ที่ปลูก ณ สถานที่ที่มีภูมิประเทศ ภูมิอากาศ สภาพแวดล้อม เช่น สายลม แสงแดด อุณหภูมิ ดิน น้ำ ความชื้นสัมพัทธ์ การคมนาคม และระยะทางที่เหมาะสม เพื่อตัดเฉพาะส่วนดอกหรือช่อดอก ไปใช้ประโยชน์ หรือจำหน่าย เช่น แกลดิโอลัส เบญจมาศ เยอร์บีรา หน้าวัว กุหลาบ ดาวเรือง คาร์เนชั่น และบัวหลวง

ไม้ดอกไม้กระถาง (Flowering pot plant) หมายถึง ไม้ดอกไม้ที่ปลูกเลี้ยงในกระถางตั้งแต่ เริ่มเพาะเมล็ดหรือย้ายต้นกล้า โดยการเปลี่ยนกระถางให้มีขนาดใหญ่ขึ้นเป็นลำดับให้เหมาะสม กับความสูงและการเจริญเติบโตของต้น เมื่อออกดอก จะนำไปใช้ประโยชน์ในการประดับทั้งต้น ทั้งดอก พร้อมทั้งกระถาง ทำให้อายุการใช้งานทนนานกว่าไม้ตัดดอก เช่น บีโกเนีย แพนซี แอฟริกันไวโอเล็ต กล็อกซิเนียอิมแพเซียนพิกุเนียว

ไม้ดอกไม้ประดับแปลง (Bedding plant) หมายถึง ไม้ดอกไม้ที่ปลูกลงแปลง ณ บริเวณที่ ต้องการปลูกตกแต่ง เพื่อประดับบ้านเรือน อาคารสถานที่ ตลอดจนสวนสาธารณะ โดยไม่ตัดดอก หรือส่วนใดส่วนหนึ่งไปใช้ประโยชน์ แต่ปล่อยให้ดอกบานสะพรั่งสวยงาม ติดอยู่กับต้นภายใน แปลงปลูก เพื่อประโยชน์ในการประดับ จนกว่าจะร่วงโรยไป

- การแบ่งพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับตามลักษณะนิสัยของพันธุ์ไม้ เช่น การแบ่งตามถิ่นกำเนิด แบ่งตามอายุความเจริญเติบโตของพันธุ์ไม้ ตามลักษณะเนื้อไม้ ตามสิ่งแวดล้อม และตามลักษณะของลำต้น

- การแบ่งพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับตามหลักพฤกษศาสตร์ มีความมุ่งหมายเพื่อจำแนกพันธุ์ไม้ทั่ว ๆ ไปให้แน่ชัดในรูปร่าง ลักษณะนิสัยการดำรงชีพ และการสืบพันธุ์ ของพันธุ์ไม้ให้อยู่เป็นกลุ่มที่แน่นอน ไม่ปะปนกัน

3) ตัวอย่างไม้ดอกไม้ประดับ

มะลิ เป็นพรรณไม้พุ่มยืนต้นขนาดกลาง แตกกิ่งก้านสาขาออกรอบ ๆ ลำต้นสูงประมาณ 5 ฟุต ใบเป็นใบเดี่ยวแตกออกเป็นคู่ ไปตามก้านต้นลักษณะใบป้อมมนปลายใบแหลมโคนใบสอบ ขอบใบเรียบไม่มีจัก ผิวใบเรียบสีเขียวเข้มเป็นใบยาว 2-3 นิ้ว มีดอกเป็นดอกเดี่ยวออกเป็นช่อตามปลายยอดหรือปลายกิ่งประมาณ 3-5 ดอก แล้วแต่ชนิดพันธุ์ ดอกมีสีขาวกลิ่นหอม มีทั้งดอกลา และดอกซ้อน ออกดอกตลอดไป มะลิเป็นไม้ที่ชอบแสงแดดจัด หรือกลางแจ้ง ต้องการน้ำปานกลาง ปลูกในดินร่วนซุย ขยายพันธุ์โดยการปักชำ หรือตอน

ดาวเรืองเป็นไม้ดอกไม้ที่คนไทยรู้จักกันดีชนิดหนึ่ง เนื่องจากปลูกง่าย โตเร็ว คงทน ต่อสภาพแวดล้อม มีสีสดใส ดอกมีลักษณะกลมสวยงาม อายุการใช้งานนานประมาณ 7-10 วัน นอกจากนี้ ดาวเรืองยังเป็นพืชที่มีอายุการเก็บเกี่ยวสั้น ประมาณ 60-70 วัน ก็สามารถตัดจำหน่ายได้ รวมทั้งดาวเรืองยังเป็นพืชที่ขึ้นได้ดีทุก สภาพพื้นที่ และทุกฤดูกาลของประเทศ เป็นไม้ดอกไม้สามารถทำรายได้กับผู้ปลูกสูง

กุหลาบ เป็นไม้ดอกไม้ที่มีความสวยงาม จนกระทั่งมีผู้ให้ฉายาว่า "ราชินีแห่งดอกไม้" ดังนั้น กุหลาบจึงเป็นดอกไม้ที่นิยมปลูกและใช้กันอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ นอกจากนี้กุหลาบยังมีคุณสมบัติที่ดีเด่นอีกหลายประการ สามารถใช้ประโยชน์ได้กว้างขวาง เช่น เป็นไม้กระถาง ไม้ตัดดอก ตกแต่งสถานที่ ตลอดจนใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับทำเป็นน้ำมันหอมระเหยและดอกไม้แห้งด้วย

เบญจมาศ เป็นไม้ล้มลุกขนาดเล็กที่มีดอกสีสดใสที่นิยมนำมาปลูกเป็นไม้ประดับกลางแจ้ง ใช้คลุมดินตามแนวทางเดิน หรือริมรั้วเพราะเป็นต้นไม้ที่ชอบแดดแต่ก็สามารถนำมาปลูกเป็นไม้ประดับภายในอาคารได้ และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ก็สามารถออกดอกได้สวยงาม จึงเป็นที่นิยมนำมาเป็นไม้ประดับภายในเพื่อสร้างสีสันสดใสให้กับสถานที่ เป็นไม้ประดับที่มีความสามารถสูงมากในการดูดสารพิษภายในอาคาร เบญจมาศเป็นไม้ขนาดเล็กสูงประมาณ 1-3 ฟุต ตามกิ่งก้านและลำต้นมีขนละเอียด ใบเรียวยาว ขอบใบหยัก ใบสีเขียวอ่อนนุ่มมีขนอ่อนๆ ทั่วทั้งใบ ดอกกลมกลีบใบจะซ้อนๆกันมีหลากหลายสี สีแดง สีบานเย็น สีขาว สีม่วง น้ำเงิน สีเหลือง เบญจมาศ เป็นไม้กลางแจ้งที่ชอบแดด ต้องการน้ำปานกลาง และความชื้นอย่างสม่ำเสมอ

พุท เป็นพรรณไม้ยืนต้นขนาดเล็ก ลักษณะเป็นพุ่มเตี้ย ลำต้นสูง 1-3 เมตร ผิวลำต้นมีสีขาวเทา แตกกิ่งก้านออกไปรอบต้นใบเป็นใบเดี่ยว แตกออกเป็นคู่ตรงกันข้าม ตามข้อของกิ่ง ลักษณะของใบเป็นรูปมนรี ปลายใบแหลม ผิวใบเรียบสีเขียวยาว 8-12 เซนติเมตร ดอกเป็นดอกเดี่ยว ออกตามปลายยอดหรือปลายกิ่ง ช่อหนึ่งมี 5-6 ดอก แล้วแต่ชนิดพันธุ์ ดอกมีกลิ่นหอมสีขาวหรือเรียงเป็นชั้นเดียวแล้วแต่ชนิดพันธุ์ ดอกบานมีความโต 2-5 เซนติเมตร ออกผลเป็นฝักรูปกระบอกแหลมโค้ง ภายในมีเมล็ด 3-5 เมล็ด

3.4 ฝังบงหวาน

ปัจจุบันฝังบงหวานเพชรน้ำผึ้ง นับเป็นพืชเศรษฐกิจตัวใหม่ที่น่าสนใจของเกษตรกร เนื่องจากปลูกครั้งเดียวสามารถให้ผลผลิตได้ทั้งปี หากมีน้ำเพียงพอ ซึ่งฝังบงหวานสามารถรับประทานสดได้ทันที หรือนำไปประกอบอาหารแทนเมนูมะพร้าวได้ทุกเมนู ไม่ต้องนำมาต้มเพื่อให้รสขมของหน่อไม้หายไป ซึ่งเป็นลักษณะพิเศษของฝัพบงหวานนี้ และยังตอบโจทย์สำหรับผู้ที่เป็นโรคเกาต์ ที่ชอบรับประทานฝั เพราะจากการตรวจสอบทางเคมี พบว่า ไม่มีสารยูริก ไม่มีสารไซยาไนด์ที่จะกระทบต่อผู้ป่วยโรคเกาต์ อีกทั้งเกษตรกรสามารถผลิตแบบอินทรีย์ได้ง่าย เพราะไม่มีโรคแมลงรบกวน ประกอบกับราคายังเป็นที่พอใจ ซึ่งอยู่ที่ประมาณ กิโลกรัมละ 70 บาท

พืชทางเลือกในพื้นที่ พบว่า ปัจจุบันเกษตรกรที่ปลูกฝังบงหวานยังไม่เป็นที่แพร่หลาย เพราะไม่มีความมั่นใจด้านราคา ขาดความรู้ด้านการผลิตและตลาด แต่เป็นพืชทางเลือกที่น่าสนใจ เนื่องจากให้ผลตอบแทนค่อนข้างสูง การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก โดยราคากิ่งพันธุ์ ที่ลงทุนซื้อมาปลูกช่วงแรกอาจสูง เพราะราคาอยู่ที่ประมาณ 100 บาทต่อเหง้า แต่เมื่อเริ่มให้ผลผลิตจะมีพ่อค้าเข้ามารับซื้อถึงสวน ทำให้มีรายได้ 91,000 บาทต่อไร่ (อัตราการปลูกไร่ละ 200 กอ) ในขณะที่ต้นทุนทั้งหมด 28,693 บาทต่อไร่ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นค่าใช้จ่ายในการให้น้ำค่าปุ๋ย และค่าแรงงานในการเก็บเกี่ยว ซึ่งเมื่อหักกลับแล้วคิดเป็นผลตอบแทนสุทธิ 62,307 บาทต่อไร่

สำหรับฝังบงหวานเพชรน้ำผึ้ง เป็นฝัขนาดกลางใช้ประกอบเป็นอาหารได้หลายประเภท อาทิ แกง ผัด ต้ม ทำส้มตำ โดยลำต้นเมื่อโตเต็มที่จะสูง 7-12 เมตร หน่อจากต้นที่โตเต็มที่มีน้ำหนักเฉลี่ย 200 กรัม หรือ 4-5 หน่อต่อกิโลกรัม มีสีเขียว การขยายพันธุ์สามารถทำได้ด้วยวิธีการเพาะเมล็ด และปลูกด้วยเหง้า ควรมีความพร้อมในเรื่องแหล่งน้ำ (ช่วงฤดูแล้งขาดน้ำไม่ได้) จึงจะทำให้มีผลผลิตได้ทั้งปี และการลงทุนในระยะแรกในเรื่องระบบน้ำและพันธุ์ค่อนข้างสูง ต้องการการดูแลที่สม่ำเสมอ สามารถทำการผลิตแบบชีวภาพได้ โดยไม่จำเป็นต้องใช้สารเคมีใดๆ

3.5 พืชสมุนไพร

ด้วยนโยบายของรัฐบาลที่ให้การสนับสนุนแนวคิด BCG (Bio-Circular-Green Economy) หรือ เศรษฐกิจชีวภาพในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ พืชสมุนไพรเป็นเรื่องหนึ่งที่มีความสนใจ เนื่องจากเป็นแหล่งของสารสำคัญที่นำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ เช่น การแพทย์ ผลิตภัณฑ์เสริมอาหาร และเครื่องสำอาง จึงสนับสนุนให้พืชสมุนไพรเป็นพืชทางเลือกในปี 2564 โดยดำเนินการภายใต้ตลาดนำการผลิต และหากทิศทางของตลาดสมุนไพรขยายตัวเพิ่มมากขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร มีรายได้และความมั่นคงในการดำรงชีพจากฐานข้อมูล Agri-Map Online จังหวัดอุดรธานี มีพื้นที่ศักยภาพที่สามารถส่งเสริมให้ปลูกพืชสมุนไพรได้หลายชนิด เช่น ขมิ้นชัน กระชายดำ เป็นต้น

ขมิ้นชัน เป็นพืชปลูกง่าย ชอบแสงแดดจัด และมีความชื้นสูง ชอบดินร่วนซุย มีการระบายน้ำดี ไม่ชอบน้ำขัง เกษตรกรสามารถปลูกขมิ้นชันแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ และมีรายได้ระหว่างรอการเติบโตของพืชหลักได้ โดยพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกขมิ้นชันที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 1,020,554 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอบ้านผือ อำเภอวังสามหมอ อำเภอกุดจับ อำเภอนโนนสะอาด อำเภอกุมภวาปี อำเภอหนองหาน อำเภอบ้านดุง อำเภอน้ำโสม

อำเภอหนองแสง อำเภอทุ่งฝน อำเภอเมืองอุดรธานี อำเภอพิบูลย์รักษ์ อำเภอนายาง อำเภอไชยวาน อำเภอประจักษ์ อำเภอศรีธาตุ อำเภอเพ็ญ อำเภอหนองวัวซอ และอำเภอภูแก้ว

กระชายดำ มีรูปร่างเป็นเหง้าเหมือนกับกระชายทั่วไปเป็นพืชล้มลุก สามารถแตกหน่อออกไปได้เรื่อยๆ ระยะเวลาเก็บเกี่ยวได้ก็คือ 10-12 เดือน เกษตรกรสามารถปลูกกระชายดำแซมในสวนเป็นการใช้พื้นที่ให้เกิดประโยชน์ได้ โดยพื้นที่จังหวัดอุดรธานีมีพื้นที่ศักยภาพในการปลูกกระชายดำที่ระดับความเหมาะสมสูง (S1) ประมาณ 159,212 ไร่ กระจายอยู่ในอำเภอทุ่งฝน อำเภอนายาง อำเภอบ้านดุง อำเภอบ้านผือ อำเภอพิบูลย์รักษ์ อำเภอเพ็ญ อำเภอวังสามหมอ และอำเภอหนองหาน

4. แนวทางการส่งเสริมการปลูกพืชเศรษฐกิจ

4.1 ข้าว

1) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 177,546 ไร่ อยู่ในเขตอำเภอเมืองอุดรธานี อำเภอกุดจับ อำเภอเพ็ญ อำเภอหนองหาน อำเภอกุมภวาปี อำเภอบ้านผือ อำเภอพิบูลย์รักษ์ อำเภอบ้านดุง อำเภอไชยวาน และกระจายตัวในพื้นที่เล็ก ๆ ในอำเภอทุ่งฝนอำเภอนายาง อำเภอประจักษ์ และอำเภอหนองแสง ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญของจังหวัด และมีการบริหารจัดการน้ำชลประทาน การจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์ข้าว โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรแปลงใหญ่ พัฒนาต่อยอดครบวงจร การตลาดในและต่างประเทศ การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง ควรส่งเสริมการปลูกพืชหลังนาจะช่วยให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้นและเป็นการปรับปรุงบำรุงดิน

2) **พื้นที่ปลูกข้าวที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกข้าวอยู่ มีเนื้อที่ 1,128,012 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอบ้านดุง อำเภอเพ็ญ อำเภอหนองหาน อำเภอเมืองอุดรธานี อำเภอบ้านผือ อำเภอกุมภวาปี และกระจายตัวทุกอำเภอ เป็นพื้นที่ปลูกข้าวที่มีข้อจำกัดไม่มากนัก เกษตรกรยังคงปลูกข้าวได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในช่วงของการเพาะปลูกควรเพิ่มการสนับสนุนด้านการชลประทาน เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ทำให้ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง และพื้นที่ในเขตนี้มีความเหมาะสมสำหรับการเกษตรแบบผสมผสาน หรือเกษตรทฤษฎีใหม่

3) **พื้นที่ปลูกข้าวที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกข้าวอยู่ มีประมาณล้านกว่าไร่ ซึ่งประสบปัญหาน้ำท่วมซ้ำซาก ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมและให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า หรือใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกข้าว** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกข้าว โดยหันมาปลูกมันสำปะหลังและยางพาราแทน แต่ในอนาคตเกษตรกรสามารถกลับมาปลูกข้าวหรือทำการเกษตรแบบผสมผสานได้เหมือนเดิม

4.2 อ้อยโรงงาน

1) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 36,948 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอบ้านฝ้อ อำเภอบ้านดุง และอำเภอหนองหาน ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งผลิต อ้อยโรงงานคุณภาพดีที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์อ้อยโรงงานคุณภาพดี และต้านทานโรค โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิต พัฒนาต่อยอดครบวงจร การตลาดในและต่างประเทศพัฒนาเทคโนโลยีการเก็บเกี่ยวโดยใช้เครื่องจักรเพื่อลดปัญหาแรงงาน การแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และ GAP และ เนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง

2) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกอ้อยโรงงานอยู่ มีเนื้อที่ 1,150,719 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตบ้านฝ้อ อำเภอกุมภวาปี และอำเภอวังสามหมอ เกษตรกร ยังคงปลูกอ้อยโรงงานได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาขาดน้ำในบางช่วงของการเพาะปลูก การสนับสนุน ด้านการพัฒนาในด้านคุณภาพของที่ดินและระบบชลประทานเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกร ในการใช้ที่ดินทำให้ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินในไร่ อ้อยเพื่อเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิต

3) **พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงานในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกร ยังคงใช้ที่ดินปลูกอ้อยโรงงานอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับ โครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสมให้ ผลตอบแทนที่ดีกว่า และใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลด้าน การตลาดของพืชชนิดใหม่

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกอ้อยโรงงาน** แต่ปัจจุบันเกษตรกร ไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว และยางพารา เป็นต้น ทั้งนี้ ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรในการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรมและสร้างแรงจูงใจให้กลับมา ปลูกอ้อยโรงงานเหมือนเดิม เนื่องจากพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ทำให้ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำและผลผลิต มีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

4.3 มันสำปะหลัง

1) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 52,984 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอวังสามหมอ อำเภอโนนสะอาด และอำเภอน้ำโสม ตามลำดับ ทั้งนี้โดยคณะกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวน ให้เป็นแหล่งผลิตมันสำปะหลังคุณภาพดีที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการจัดการดินและปุ๋ย ท่อนพันธุ์ คุณภาพดี โดยรวมกลุ่มเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่เพื่อเน้นการลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมให้เกษตรกร เป็น Smart Farmer พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศ ส่งเสริมการแปรรูป

เพื่อเพิ่มมูลค่า แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices: GAP) และเนื่องจากเป็นพื้นที่ศักยภาพสูง

2) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกมันสำปะหลังอยู่ มีเนื้อที่ 402,098 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภอศรีธาตุ อำเภอกุมภวาปี และอำเภอบ้านผือ เกษตรกรยังคงปลูกมันสำปะหลังได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดินหรือดินดาน การสนับสนุนอินทรีย์วัตถุหรือการไถระเบิดดิน ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินและการตรวจวิเคราะห์ดิน อยู่เสมอจะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง

3) **พื้นที่ปลูกมันสำปะหลังในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกมันสำปะหลังอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดินสนับสนุนแหล่งน้ำ ให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลด้านการตลาดของพืชชนิดใหม่

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกมันสำปะหลัง** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทนเช่น ข้าว และยางพารา เป็นต้น ภาครัฐควรให้ความรู้แก่เกษตรกรด้านการปรับปรุงบำรุงดินไม่ให้เสื่อมโทรมและสร้างแรงจูงใจให้กลับมาปลูกมันสำปะหลังเหมือนเดิม เนื่องจากพื้นที่ที่มีความเหมาะสม ทำให้ใช้ต้นทุนการผลิตต่ำ และผลผลิตมีคุณภาพดี ทั้งนี้เกษตรกรต้องพิจารณาแหล่งรับซื้อร่วมด้วย

4.4 ยางพารา

1) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมสูง (S1)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 22,275 ไร่ มีพื้นที่ปลูกมากในเขตอำเภอนายูง และอำเภอวังสามหมอ ตามลำดับ ทั้งนี้ โดยคณะอนุกรรมการพัฒนาที่ดินจังหวัดควรให้มีการเสนอแผนการใช้ที่ดินเพื่อสงวนให้เป็นแหล่งปลูกยางพาราคุณภาพดี ที่สำคัญของจังหวัด ควรมีการจัดการดินและปุ๋ย พันธุ์คุณภาพดี ความรู้ด้านการปรับปรุงบำรุงดินที่เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ สนับสนุนการรวมกลุ่มเป็นเกษตรกรแปลงใหญ่เพื่อลดต้นทุนการผลิตและสร้างความเข้มแข็ง พัฒนาต่อยอดครบวงจรการตลาดในและต่างประเทศการแปรรูป แหล่งทุน มีภาครัฐสนับสนุนการทำมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices:GAP)

2) **พื้นที่ปลูกยางพาราที่มีความเหมาะสมปานกลาง (S2)** และปัจจุบันยังปลูกยางพาราอยู่ มีเนื้อที่ 265,807 ไร่ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตอำเภออำเภอน้ำโสม อำเภอบ้านผือ และอำเภอวังสามหมอ เกษตรกรยังคงปลูกยางพาราได้ผลดี หลายแห่งประสบปัญหาโครงสร้างของดิน ส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินและการสนับสนุนอินทรีย์วัตถุจะสร้างความมั่นใจให้กับเกษตรกรในการใช้ที่ดิน สนับสนุนการพัฒนาการตลาดในพื้นที่ให้เหมาะสมทำให้ปัญหาการทิ้งถิ่นฐานไปทำงานที่อื่นจะลดลง

3) **พื้นที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ไม่มีความเหมาะสม (S3 และ N)** และปัจจุบันเกษตรกรยังคงใช้ที่ดินปลูกยางพาราอยู่ พื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาซ้ำซาก เช่น น้ำท่วม ขาดน้ำ ผลผลิตต่ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ให้การช่วยเหลือเกษตรกรที่ทำกินในพื้นที่นี้ โดยสนับสนุนการปรับโครงสร้างที่ดิน สนับสนุนแหล่งน้ำ ส่งเสริมให้มีการโค่นยางพาราที่มีอายุมากและสนับสนุนให้เกษตรกรเลือกปลูกพืชชนิดใหม่ที่มีความเหมาะสม ให้ผลตอบแทนที่ดีกว่า และใช้พื้นที่เพื่อผลิตอาหารบริโภคในครัวเรือน รวมถึงการสนับสนุนข้อมูลด้านการตลาดของพืชชนิดใหม่

4) **พื้นที่ที่มีศักยภาพหรือมีความเหมาะสมสำหรับการปลูกยางพารา** แต่ปัจจุบันเกษตรกรไม่ได้ใช้พื้นที่ปลูกยางพารา พบว่าเกษตรกรปลูกพืชอื่นทดแทน เช่น ข้าว และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ในส่วนนี้ภาครัฐควรให้ความรู้ความเข้าใจถึงสถานการณ์ด้านการเกษตรในปัจจุบัน โดยเฉพาะยางพาราเป็นพืชที่มีนโยบายลดพื้นที่ปลูกเนื่องจากมีปริมาณผลผลิตมากส่งผลให้ราคาตกต่ำ แต่ในอนาคตถ้าราคาดีและตลาดมีความต้องการเพิ่มมากขึ้นอาจอาจสนับสนุนให้เกษตรกรกลับมาปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าว

เอกสารอ้างอิง

กรมการปกครอง. 2564. แนวเขตการปกครองจังหวัด อำเภอบล. ตำบล. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมการปกครอง. 2563. ข้อมูลสถิติประชากร. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมชลประทาน. 2564. พื้นที่ชลประทาน พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมพัฒนาที่ดิน. 2562. การใช้ที่ดินจังหวัดตราด พ.ศ. 2562. (ไฟล์ข้อมูล).

กรมส่งเสริมการเกษตร. 2563. ข้อมูลทะเบียนเกษตรกร พ.ศ. 2563. (ไฟล์ข้อมูล).

สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม. 2564. แนวเขตปฏิรูปที่ดิน. (ไฟล์ข้อมูล).

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. 2564. ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร พ.ศ. 2564. (ไฟล์ข้อมูล).

ภาคผนวก

ตารางผนวกที่ 1 ข้อมูลตำบลจำแนกรายอำเภอ จังหวัดอุตรธานี

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
1	กุดจับ	กุดจับ
2		ขอนแก่น
3		เชียงเพ็ง
4		ตาลเลียน
5		ปะโค
6		เมืองเพี้ย
7		สร้างก่อ
8	กุมภวาปี	กุมภวาปี
9		เชียงแหง
10		แซแล
11		ตุมใต้
12		ท่าลี่
13		ปะโค
14		ผาสุก
15		พันดอน
16		เวียงคำ
17		สีอ
18		เสอเพลอ
19		หนองหว้า
20		ห้วยแก้ง
21	กู่แก้ว	คอนสาย
22		ค้อใหญ่
23		โนนทองอินทร์
24		บ้านจืด
25	ไชยวาน	คำเลาะ
26		ไชยวาน
27		โพนสูง
28		หนองหลัก
29	ทุ่งฝน	ทุ่งฝน
30		ทุ่งใหญ่
31		นาชุมแสง
32		นาทม

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
33	นาขุขันธ์	นาแค
34		นาขุขันธ์
35		โนนทอง
36		บ้านก้อง
37	น้ำโสม	นางิ้ว
38		น้ำโสม
39		บ้านหยวก
40		ศรีสำราญ
41		สามัคคี
42		โสมเยี่ยม
43		หนองแวง
44	โนนสะอาด	โคกกลาง
45		ทมนางาม
46	โนนสะอาด	โนนสะอาด
47		บึงแก้ว
48		โพธิ์ศรีสำราญ
49		หนองกุงศรี
50	บ้านดุง	ดงเย็น
51		ถ่อนนาลิบ
52		นาคำ
53		นาไหม
54		บ้านจันทน์
55		บ้านชัย
56		บ้านดุง
57		บ้านตาด
58		บ้านม่วง
59		โพนสูง
60		วังทอง
61		ศรีสุทโธ
62		อ้อมกอ

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล	
63	บ้านฝื่อ	กลางใหญ่	
64		ข้าวสาร	
65		เขื่อนน้ำ	
66		คำด้วง	
67		คำบง	
68		จำปาโมง	
69		โนนทอง	
70		บ้านค้อ	
71		บ้านฝื่อ	
72		เมืองพาน	
73		หนองแวง	
74		หนองหัวคู	
75		หายโศก	
76	ประจักษ์ศิลปาคม	นาม่วง	
77		ห้วยสามพาด	
78		อุ่มจาน	
79	พิบูลย์รักษ์	ดอนกลอย	
80		นาทราย	
81		บ้านแดง	
82	เพ็ญ	โคกกลาง	
83		จอมศรี	
84		เซียงหวาง	
85		เตาไห	
86		นาบัว	
87		นาพู่	
88		บ้านธาตุ	
89		บ้านเหล่า	
90		เพ็ญ	
91		สร้างแป้น	
92		สุขเส้า	
93		เมืองอุดรธานี	กุดสระ
94			กุดสระ
95			โคกสะอาด

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
96		เชียงพิณ
97		เชียงยืน
98		นาแกว้าง
99		นิคมสงเคราะห์
100		โนนสูง
101		บ้านขาว
102		บ้านจั่น
103		บ้านตาด
104		บ้านเลื่อม
105		สามพร้าว
106		หนองขอนกว้าง
107		หนองนาคำ
108		หนองบัว
109		หนองไผ่
110		หนองไฮ
111		หมากแข้ง
112		หมู่ม่น
113	วังสามหมอ	คำโคกสูง
114		บะยาว
115		ผาสุก
116		วังสามหมอ
117		หนองกุงทับม้า
118		หนองหญ้าไซ
119	ศรีธาตุ	จำปี
120		ตาดทอง
121		นาบุญ
122		บ้านโป่ง
123		ศรีธาตุ
124		หนองนกเขียน
125		หัวนาคำ
126	สร้างคอม	เชียงดา
127		นาสะอาด
128		บ้านโคก

ตารางผนวกที่ 1 (ต่อ)

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล
129		บ้านยวด
130		บ้านหินโงม
131		สร้างคอม
132	หนองวัวซอ	กุดหมากไฟ
133		น้ำพัน
134		โนนหวาย
135		หนองบัวบาน
136		หนองวัวซอ
137		หนองอ้อ
138		หมากหญ้า
139		อุบลมุง
140	หนองแสง	ทับกุง
141		นาดี
142		แสงสว่าง
143		หนองแสง
144	หนองหาน	ดอนหายโศก
145		บ้านเชียง
146		บ้านยา
147		ผักตบ
148		พังงู
149		โพนงาม
150		สร้อยพร้าว
151		สะแบง
152		หนองไผ่
153		หนองเม็ก
154		หนองสระปลา
155		หนองหาน
รวม	20	155

ที่มา: กรมการปกครอง, 2564

ชุดดิน	ชุมพลบุรี	Series Chp	กลุ่มชุดดินที่ 38
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-5 %		
ภูมิสังฐาน	สันดินริมน้ำของที่ราบน้ำท่วมถึง		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำพา		
การระบายน้ำ	ดีปานกลางถึงดี		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก เนื้อดินเป็นพวกดินร่วนถึงทรายปนดินร่วน แล้วแต่ตะกอนที่น้ำพามาทับถมในแต่ละปี โดยแต่ละชั้นเนื้อดินและสีจะแตกต่างกันเห็นได้ชัดเจน เป็นสีน้ำตาล น้ำตาลเข้มหรือน้ำตาลซีด จะพบจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 5.0-5.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.0-6.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ อาจจะได้รับเสียหายจากน้ำท่วม ในฤดูน้ำหลาก		
ข้อเสนอแนะ	โดยทั่วๆ ไปเหมาะสมในการปลูกพืชผักสวนครัวในช่วงฤดูแล้ง เพราะใกล้แหล่งน้ำ ในช่วงฤดูฝนอาจมีความเสียหายจากน้ำท่วมได้		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 1 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินชุมพลบุรี

ชุดดิน	คำบาง	Series Kg	กลุ่มชุดดินที่ 44
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 1-12 %		
ภูมิสังฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนัก ของหินตะกอนเนื้อหยาบ พวกหินทรายหรือหินในกลุ่ม		
การระบายน้ำ	ดีถึงค่อนข้างมากเกินไป		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ดี การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลางถึงดี		
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึกมาก ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลเข้ม ดินล่างเป็นทรายเป็นดินร่วนและเปลี่ยนเป็นดินร่วนปนทรายถึงดินร่วนเหนียวปนทราย ในช่วงความลึก 100-150 ซม. ซึ่งเป็นชั้นสะสมอนุภาคดินเหนียว สีน้ำตาลและอาจพบจุดประสีต่างๆ ในดินล่าง ปฏิกริยาดินเป็นกรดปานกลางถึงเป็นกลาง (pH 6.0-7.0) ในดินบน และเป็นกรดปานกลางถึงเป็นด่างปานกลาง (pH 6.0-8.0) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	ดินเป็นทรายจัด ความสามารถในการอุ้มน้ำต่ำ ธาตุอาหารพืชในดินถูกชะล้างได้ง่าย เสี่ยงต่อความเสียหายจากการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูเพาะปลูก		
ข้อเสนอแนะ	ควรปรับปรุงบำรุงดินโดยการใส่ปุ๋ยอินทรีย์พวกปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยพืชสด เพื่อปรับปรุงสมบัติของดินทั้งทางกายภาพและทางเคมี โดยจะช่วยให้ดินมีความสามารถในการอุ้มน้ำได้ดีขึ้น สามารถดูดซับธาตุอาหารในดินได้ดีขึ้น ควรใส่ปุ๋ยเคมีควบคู่กันไปด้วย เพื่อช่วยเพิ่มปริมาณธาตุอาหารในดินและทำให้ดินมีความอุดมสมบูรณ์ดีขึ้น		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน	ความอึดตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่เป็นประโยชน์	โพแทสเซียมที่เป็นประโยชน์	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 2 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินคำบาง

ชุดดิน	เพ็ญ	Series Pn	กลุ่มชุดดินที่ 25
สภาพพื้นที่	ราบเรียบถึงค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชัน 0-2 %		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การทับถมของตะกอนที่มาจากการสลายตัวผุพังอยู่กับที่ และ/หรือ ระยะทางไม่ไกลนักของหินตะกอน		
เคลื่อนย้ายมาใน	ค่อนข้างเร็ว		
การระบายน้ำ	ปานกลางถึงช้า		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลางถึงช้า		
ลักษณะสมบัติของดิน	<p>การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง</p> <p>เป็นดินต้นถึงชั้นลูกรัง ดินบนเป็นดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเทา มีจุดประสีน้ำตาลแก่ น้ำตาลปนเหลือง หรือแดงปนเหลือง ส่วนดินล่างภายใน 50 ซม. สีน้ำตาลอ่อน เป็นดินร่วนเหนียวปนทรายปนกรวดมากในดินล่างตอนบนและเป็นดินเหนียวในดินล่าง มีสีเทา ปริมาณลูกรังจะลดลงตามความลึก พบจุดประสีน้ำตาล แดงปนเหลือง และแดงตลอดหน้าตัดดิน พบศิลาแลงอ่อน (plinthite) มีปริมาณ 5-50 % ภายในความลึก 150 ซม. ปฏิกริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมาก (pH 4.5-5.0) ในดินล่าง</p>		
ข้อจำกัด	เป็นดินต้น มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ		
ข้อเสนอแนะ	ควรใส่ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมักและปุ๋ยเคมี เพื่อเพิ่มความอุดมสมบูรณ์ของดิน ควรจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอสำหรับการเพาะปลูก		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อิ่มตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียมที่ เป็นประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ

ภาพที่ 3 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดดินเพ็ญ

ชุดดิน	ปลาปาก	Series Ppk	กลุ่มชุดดินที่ 49
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาด มีความลาดชัน 1-12 %		
ภูมิสัณฐาน	พื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	การผุพังสลายตัวอยู่กับที่ และ/หรือ เคลื่อนย้ายมาเป็นระยะทางไม่ไกลนักของหินตะกอน		
การระบายน้ำ	ดีปานกลาง		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินต้นถึงชั้นกรวดลูกรัง ดินบนเป็นดินร่วนหรือดินร่วนเหนียวปนกรวดลูกรังเล็กน้อย สีน้ำตาลปนเทาเข้ม และมีจุดประสีเทา ดินล่างเป็นดินร่วนเหนียวถึงดินเหนียวปนกรวดลูกรังและลูกรังมีปริมาณเพิ่มขึ้นตามความลึก สีน้ำตาลหรือน้ำตาลแก่ และดินล่างช่วง 50-100 ซม. เป็นดินเหนียวปนลูกรังมาก และถัดไปจะเป็นชั้นดินเหนียวสีเทาปนน้ำตาลอ่อนหรือเทาอ่อน มีจุดประสีแดง น้ำตาลแก่หรือน้ำตาลปนเหลืองตลอดชั้นดิน ศิลาแลงอ่อน (plinthite) พบปริมาณ 2-50 % ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดเล็กน้อย(pH 5.0-6.5) ในดินบนและเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 4.5-5.5) ในดินล่าง		
ข้อจำกัด	เป็นดินต้นถึงชั้นกรวดลูกรัง		
ข้อเสนอแนะ	ดินมีโอกาสขาดแคลนน้ำได้โดยเฉพาะในช่วงฝนทิ้งหากใช้ปลูกข้าว หากใช้ปลูกพืชไร่ ไม้ผล ไม้ยืนต้น ควรทำทางระบายน้ำออกจากพื้นที่ และควรมีระบบการจัดการน้ำเพื่อให้พอเพียงต่อความต้องการของพืชในช่วงแล้ง ควรจัดการดินและปุ๋ยที่เหมาะสมกับชนิดพืช		

สมบัติทางเคมี	ความลึก	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ	ความ	ฟอสฟอรัสที่	โพแทสเซียมที่	ความอุดม
	(ซม.)		แลกเปลี่ยน	อิ่มตัวเบส	เป็น	เป็นประโยชน์	สมบูรณ์
			แคตไอออน		ประโยชน์		ของดิน
	0-25	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ
50-100	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	ต่ำ	ปานกลาง	ต่ำ	

ภาพที่ 4 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดปลาปาก

ชุดดิน	อุตร	Series Ud	กลุ่มชุดดินที่ 20col
สภาพพื้นที่	ค่อนข้างราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย มีความลาดชัน 1-3 %		
ภูมิสังฐาน	ตะพักลำน้ำบริเวณส่วนต่อกับพื้นที่เกือบราบหรือที่เกือบราบ (peneplain)		
วัตถุต้นกำเนิดดิน	ตะกอนน้ำ		
การระบายน้ำ	ค่อนข้างเลว		
การซึมผ่านได้ของน้ำ	ปานกลาง	การไหลบ่าของน้ำบนผิวดิน ปานกลาง	
ลักษณะสมบัติของดิน	เป็นดินลึก ดินมีการเรียงตัวสลับชั้นกัน ดินบนเป็นทรายปนดินร่วนหรือดินร่วนปนทราย สีน้ำตาลหรือน้ำตาลปนเทา ดินล่างมีเนื้อดินและสีของดินล่างผันแปรไปได้มาก โดยเป็นดินร่วนเหนียวปนทราย ดินเหนียวปนทรายหรือดินเหนียวสลับไปกับดินร่วนปนทรายหรือทรายปนดินร่วน สีดินส่วนใหญ่เป็นสีเทาปนชมพู เทาปนน้ำตาลหรือเทา พบจุดประสีน้ำตาลหรือเหลืองตลอดชั้นดิน มีสารละลายของเกลืออยู่เป็นจำนวนมาก ปฏิกิริยาดินเป็นกรดจัดถึงเป็นกรดเล็กน้อย (pH 5.5-6.5) ในดินบน และเป็นกรดจัดมากถึงเป็นกรดจัด (pH 5.0-5.5) ในดินล่าง ในหน้าแล้งจะพบคราบเกลืออยู่หน้าดิน		
ข้อจำกัด	เนื้อดินบนค่อนข้างเป็นทราย ความอุดมสมบูรณ์ต่ำ เป็นดินเค็ม มีสารละลายของเกลืออยู่ในดินมาก ในหน้าแล้งจะพบเกลือที่หน้าดิน		
ข้อเสนอแนะ	โดยทั่วไปไม่เหมาะสมในการปลูกพืช เว้นแต่จะมีแหล่งน้ำมากพอที่จะลดความเข้มข้นของเกลือลงจึงพอจะปลูกข้าวได้ผล เลือกพันธุ์พืชทนเค็มปลูก		

สมบัติทางเคมี	ความลึก (ซม.)	อินทรีย์วัตถุ	ความจุ แลกเปลี่ยน แคตไอออน	ความ อึดตัวเบส	ฟอสฟอรัสที่ เป็น ประโยชน์	โพแทสเซียม ที่เป็น ประโยชน์	ความอุดม สมบูรณ์ ของดิน
	0-25	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	25-50	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ
	50-100	ต่ำ	ต่ำ	สูง	ต่ำ	ต่ำ	ต่ำ

ภาพที่ 5 หน้าตัดดินและคำบรรยายชุดอุตร

ตารางผนวกที่ 2 พื้นที่ชลประทานจังหวัดอุดรธานีจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ	เนื้อที่ (ไร่)	ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
กุดจับ	55,541.74	กุดจับ	4,105.15
		เซียงเพ็ง	19,311.16
		ปะโค	13,120.02
		เมืองเพี้ย	19,005.41
กุ่มกาวปี	37,637.89	กุ่มกาวปี	3,924.43
		เซียงแหง	13,377.92
		แซแล	6,594.77
		ตุมใต้	95.67
		ปะโค	88.89
		พันดอน	3,663.08
		เวียงคำ	6,299.63
		เสือเพลอ	1,805.20
		หนองหว้า	1,788.30
		กู่แก้ว	2,100.88
น้ำโสม	1,456.13	หนองแวง	1,456.13
โนนสะอาด	84.05	โนนสะอาด	84.05
บ้านผือ	1,400.70	คำด้าง	780.22
		หายโศก	620.48
ประจักษ์ศิลปาคม	6,873.82	นาม่วง	435.30
		อุ่มจาน	6,438.52
เมืองอุดรธานี	59,139.00	เพ็ญ	44.53
		กุดสระ	173.59
		โคกสะอาด	100.65
		เซียงพิณ	11,901.27
		เซียงยี่น	16,433.42
		นาดี	5,196.84
		นิคมสงเคราะห์	950.65
		โนนสูง	6,508.09
		บ้านตาด	5,758.31
		บ้านเลื่อม	4,971.08
		หนองนาคำ	555.47
		หนองบัว	30.97

ตารางผนวกที่ 2 (ต่อ)

อำเภอ	พื้นที่ (ไร่)	ตำบล	พื้นที่ (ไร่)
เมืองอุดรธานี (ต่อ)		หนองไฮ	326.37
		หมู่ม่น	6,232.31
หนองแสง	773.51	ทับกุง	773.51
หนองหาน	4,671.27	บ้านยา	217.15
		พังงู	4,440.98
		หนองสระปลา	13.14
รวม	169,723.54		

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 3 ระดับน้ำเก็บกักของอ่างเก็บน้ำในจังหวัดอุดรธานี

หน่วย ล้าน ลบ.ม.

ลำดับที่	อ่างเก็บน้ำ	ประเภท อ่าง	อำเภอ	ตำบล	ระดับน้ำ ต่ำสุด	ระดับเก็บ กัก
1	อ่างเก็บน้ำหนองสำโรง	กลาง	เมือง อุดรธานี	หมู่ม่น	0.25	2.288
2	อ่างเก็บน้ำหนองปะโค	กลาง	กุมภวาปี	ปะโค	0.885	15
3	อ่างเก็บน้ำห้วยทราย	กลาง	น้ำโสม	หนอง แวง	0.003	4.38
4	อ่างเก็บน้ำลำพันขาด	กลาง	วังสามหมอ	หนองกุง ทับม้า	0.175	6.44
5	อ่างเก็บน้ำลำพันขาดน้อย	กลาง	วังสามหมอ	ผาสุก	0.372	4.3
6	อ่างเก็บน้ำห้วยสามพาด	กลาง	เมือง อุดรธานี	บ้านตาด	1	3.08
7	อ่างเก็บน้ำบ้านจั่น	กลาง	เมือง อุดรธานี	บ้านจั่น	5.882	47
8	อ่างเก็บน้ำกุดลิงจ้อ	กลาง	เมือง อุดรธานี	นาดี	0.14	1.9
9	อ่างเก็บน้ำห้วยหลวง	ใหญ่	กุดจับ	เมืองเพี้ย	128.98	135.57
			รวม		137.687	219.958

ที่มา: กรมชลประทาน, 2564

ตารางผนวกที่ 4 พื้นที่เขตปฏิรูปที่ดินจำแนกรายอำเภอ ตำบล

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
บ้านฝื่อ	340,502	บ้านดุง (ต่อ)	
คำบง	61,011	โพนสูง	22,463
โนนทอง	41,279	วังทอง	20,689
คำด้าง	39,636	ถ่อนนาลับ	20,247
เขื่อน้ำ	37,562	บ้านม่วง	19,375
หายโศก	36,310	อ้อมกอ	10,321
หนองหัวคู	29,775	บ้านชัย	6,938
หนองแวง	23,351	นาคำ	2,662
กลางใหญ่	23,062	ดงเย็น	790
เมืองพาน	20,095	ศรีสุทโธ	191
จำปาโมง	13,792	บ้านตาด	82
บ้านฝื่อ	6,375	ศรีธาตุ	189,811
ข้าวสาร	6,081	หัวนาคำ	99,463
บ้านค้อ	2,173	จำปี	42,966
น้ำโสม	271,938	ตาดทอง	25,033
น้ำโสม	55,851	ศรีธาตุ	9,727
โสมเยี่ยม	45,471	หนองนกเขียน	7,650
บ้านหยวก	44,929	บ้านโป่ง	4,972
สามัคคี	42,540	นายาง	152,348
หนองแวง	32,412	นายาง	47,409
นาจัว	29,705	โนนทอง	46,255
ศรีสำราญ	21,030	บ้านก้อง	39,911
วังสามหมอ	220,098	นาแค	18,773
บะยาว	89,108	โนนสะอาด	149,292
ผาสุก	72,828	ทมนางาม	42,136
หนองกุงทับม้า	26,703	โคกกลาง	34,013
คำโคกสูง	13,470	หนองกุงศรี	31,301
วังสามหมอ	12,243	โพธิ์ศรีสำราญ	28,874
หนองหญ้าไซ	5,746	โนนสะอาด	10,460
บ้านดุง	218,359	บุงแก้ว	2,508
บ้านดุง	50,748	เพ็ญ	147,661
บ้านจันทน์	37,662	เซียงหวาง	39,129
นาไหม	26,191	เตาไห	32,957

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
เพ็ญ (ต่อ)		สร้างคอม	59,293
สุขเส้า	26,379	บ้านโคก	21,507
เพ็ญ	19,430	สร้างคอม	21,044
บ้านธาตุ	12,734	นาสะอาด	9,485
บ้านเหล่า	11,209	เชียงดา	7,230
โคกกลาง	4,588	บ้านยวด	27
จอมศรี	1,085	หนองวัวซอ	51,274
นาบัว	76	หนองอ้อ	14,607
สร้างแป้น	74	กุดหมากไฟ	12,704
ไชยวาน	141,590	อุบมุง	10,674
คำเลาะ	65,045	โนนหวาย	7,891
โพนสูง	55,521	น้ำพัน	5,304
หนองหลัก	12,383	หนองบัวบาน	90
ไชยวาน	8,641	หมากหญ้า	4
หนองแสง	108,333	กุँแก้ว	49,269
นาดี	35,999	บ้านจืด	21,146
หนองแสง	24,793	คอนสาย	17,738
ทับกุง	24,384	โนนทองอินทร์	10,385
แสงสว่าง	23,157	เมืองอุดรธานี	34,085
กุมภวาปี	102,985	หนองนาคำ	16,540
ปะโค	40,522	หนองไฮ	10,163
ท่าลี่	17,945	กุดสระ	6,545
เสอเพลอ	16,412	โนนสูง	483
เวียงคำ	15,671	บ้านตาด	262
พันดอน	9,166	หนองไผ่	92
แซแล	1,937	หนองหาน	25,376
ตูมใต้	1,312	โพนงาม	10,456
หนองหว้า	13	สะแบง	7,814
ห้วยเก็ง	7	ผักตบ	3,900
พิบูลย์รักษ์	67,828	หนองหาน	2,496
บ้านแดง	33,869	สร้อยพร้าว	441
คอนกลอย	22,481	คอนหายโคก	269
นาทราย	11,478		

ตารางผนวกที่ 4 (ต่อ)

อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ/ตำบล	เนื้อที่ (ไร่)
ตาลเลียน	2,978	ทุ่งฝน	3,670
ขอนแก่น	2,515	ทุ่งใหญ่	3,670
สร้างก่อ	1,427	รวม	2,341,609
กุดจับ	837		
เชียงเพ็ง	102		
ปะโค	38		

ที่มา: สำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม, 2564

ตารางผนวกที่ 5 กิจกรรมการเกษตรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกรจังหวัดอุดรธานี

ลำดับ	กิจกรรมการเกษตร	เกษตรกร (ราย)	ไร่
1	ข้าวนาปี	180,322	2,065,141
2	มันสำปะหลังโรงงาน	42,922	572,188
3	ยางพารา	24,390	373,838
4	อ้อยโรงงาน	12,798	131,377
5	ข้าวนาปรัง	4,493	43,882
6	ปาล์มน้ำมัน	3,660	33,149
7	ยูคาลิปตัส	347	3,948
8	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์	441	3,772
9	มะม่วง	761	3,594
10	กล้วยน้ำว้า	422	1,352
11	หญ้าเลี้ยงสัตว์	200	1,145
12	ถั่วเหลือง	141	1,077
13	ปลานิล	500	962
14	ทุเรียน	163	814
15	มะพร้าว	297	777
16	ไม้ยืนต้นอื่นๆ	121	708
17	ไผ่	242	679
18	โค (วัว)	247	677
19	เงาะ	162	658
20	ปอเทือง	157	605
21	ลำไย	153	530
22	ไม้สัก	87	522
23	ไม้ผลอื่นๆ	124	521
24	ปลาน้ำจืดอื่น ๆ	294	521
25	ปลาเบญจพรรณ	291	509

ที่มา: กรมส่งเสริมการเกษตร, 2563

ตารางผนวกที่ 6 ทะเบียนเกษตรกรผู้ปลูกพืชสมุนไพร จังหวัดอุดรธานี

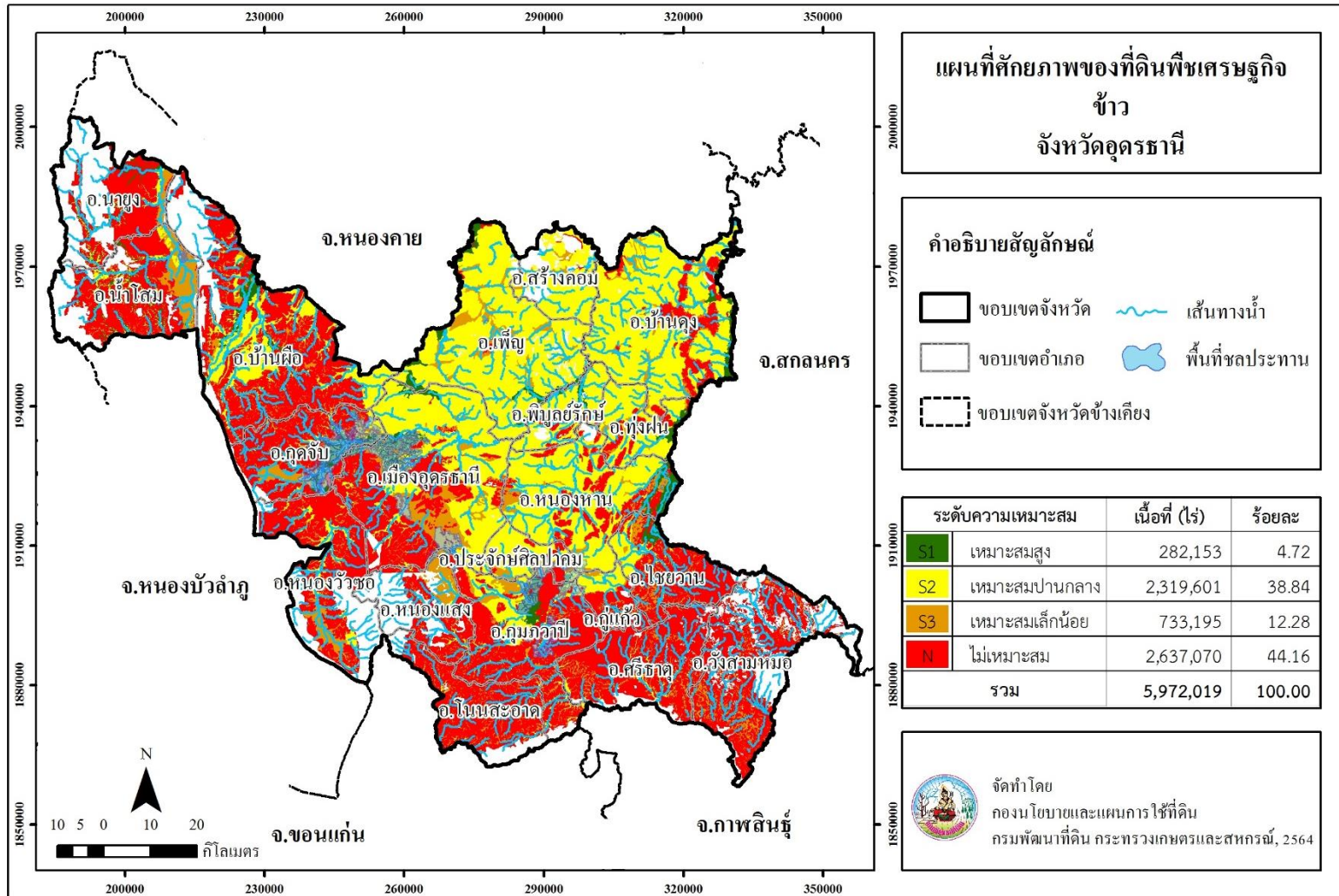
ลำดับ	ชนิด	เกษตรกร (ราย)	เนื้อที่ (ไร่)	อำเภอ
1	ขมิ้นชัน	10	385	น้ำโสม
2	พลู	4	66	หนองแสง
3	ตะไคร้หอม	5	48	กุมภวาปี เพ็ญ เมืองอุดรธานี หนองแสง หนองหาน
4	กฤษณา	3	45	กุดจับ พิบูลย์รักษ์ เมืองอุดรธานี
5	พลูคาว	1	41	สร้างคอม
6	หญ้าหวาน	1	40	เพ็ญ
7	ว่านชักมดลูก	1	33	น้ำโสม
8	ไพล	1	33	น้ำโสม
9	กานพลู	1	2	สร้างคอม
10	สมุนไพรอื่นๆ	8	107	บ้านดุง ประจักษ์ศิลปาคม เมืองอุดรธานี ศรีธาตุ
รวม		35	800	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2564

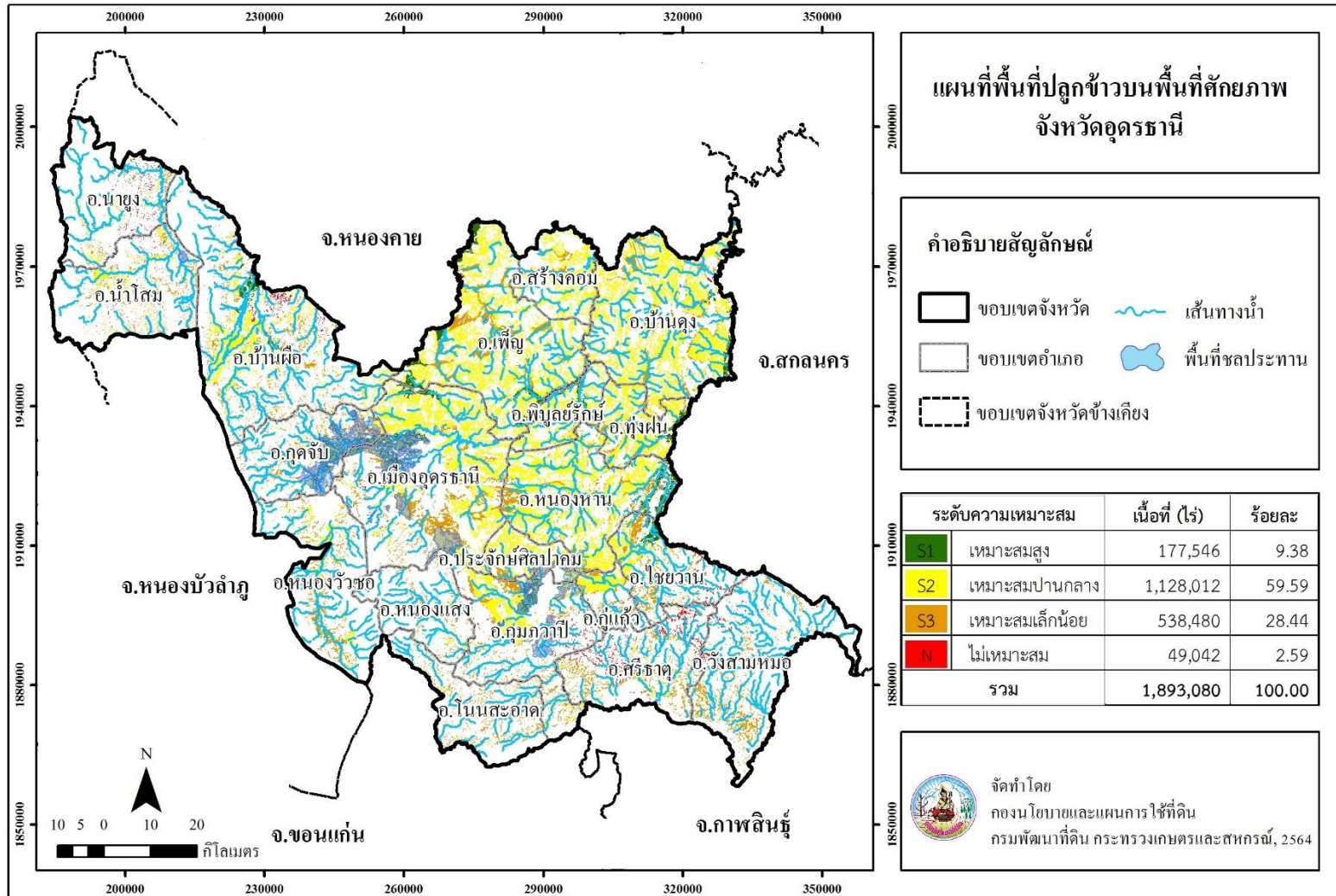
ตารางผนวกที่ 7 โรงงานและแหล่งรับซื้อสินค้าเกษตรในพื้นที่จังหวัดอุดรธานี

โรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อ และสหกรณ์การเกษตร	จำนวน (แห่ง)	โรงงานด้านเกษตร	จำนวน (แห่ง)
สหกรณ์การเกษตร	47	โรงงานด้านการเกษตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	110
ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	4	โรงสีขนาดใหญ่	1
โรงงานผลิตมันเส้น	38	โรงสีขนาดกลาง	21
โรงงานผลิตอาหารสัตว์	3	โรงสีขนาดเล็ก	8
โรงงานผลิตแป้งมันสำปะหลัง	3		
โรงงานแปรรูปผลผลิตจากยางพารา	3		
โรงงานน้ำตาล	10		
สหกรณ์ประมง	1		
โรงงานผลิตเอทานอล	1		
โรงงานผลิตปุ๋ยชีวภาพ	1		
โรงงานผลิตยางแผ่น	1		
รวม	112	รวม	140

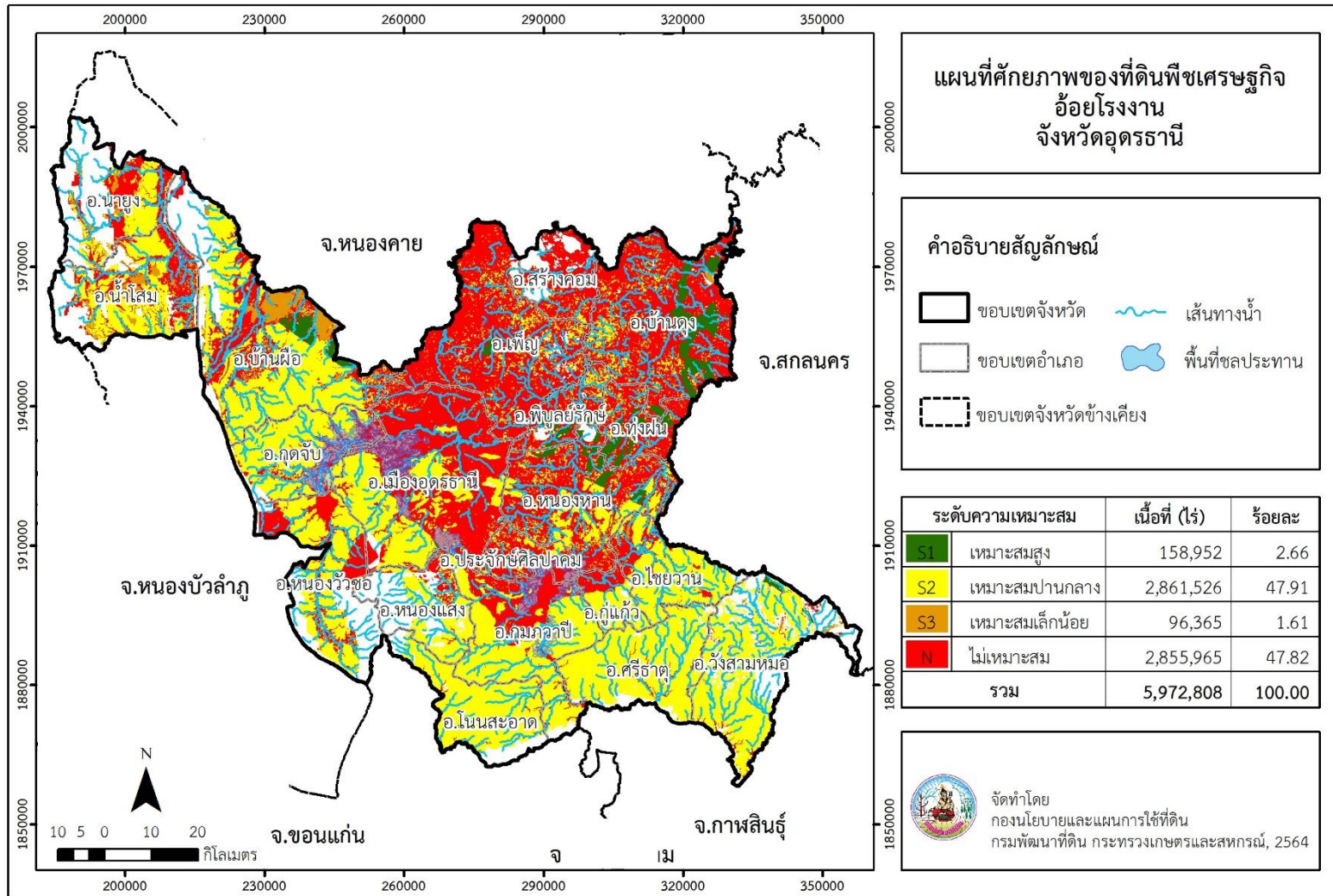
ที่มา: <https://agri-map-online.moac.go.th>, 2564

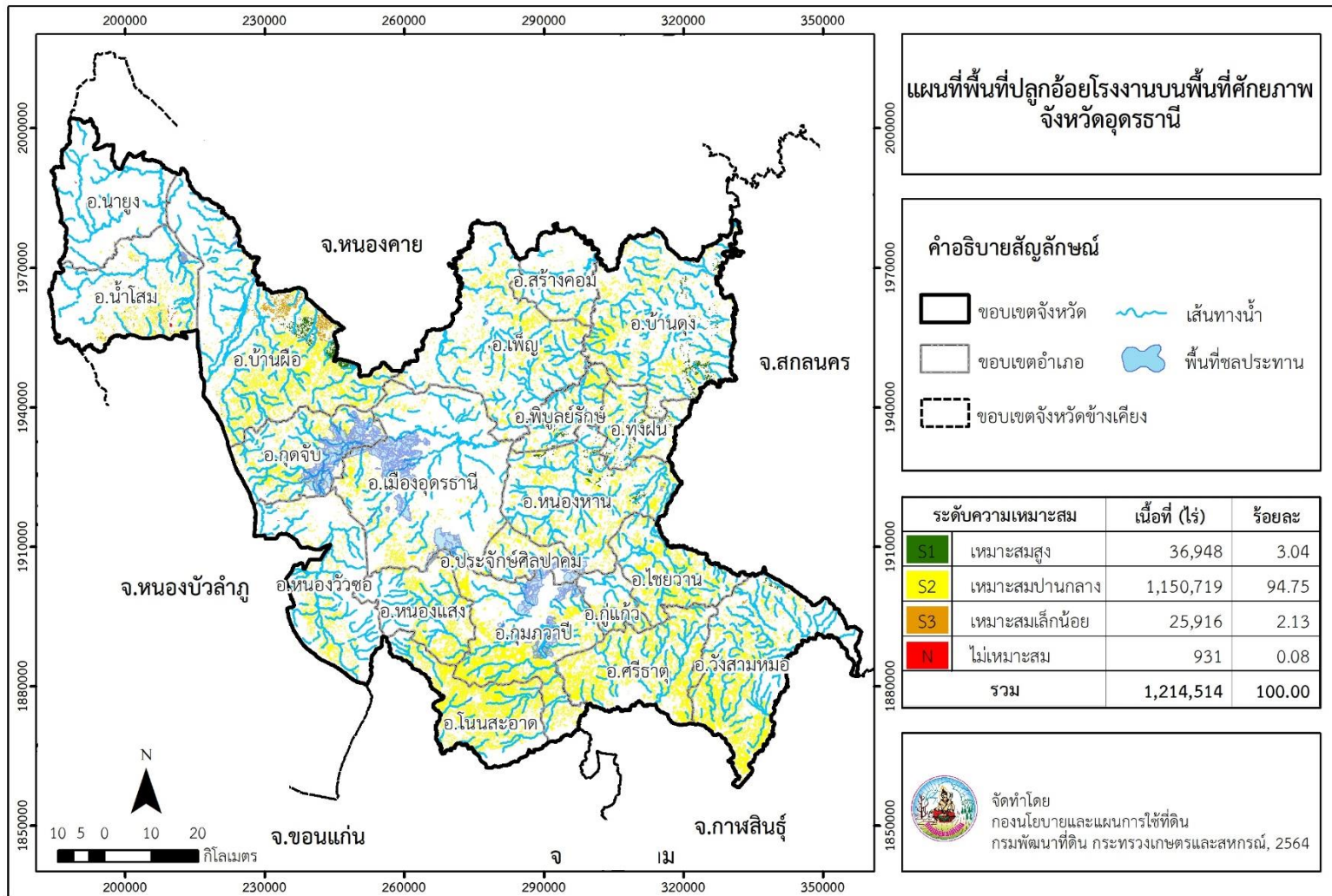
ภาพที่ 6 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจข้าว จังหวัดอุดรธานี

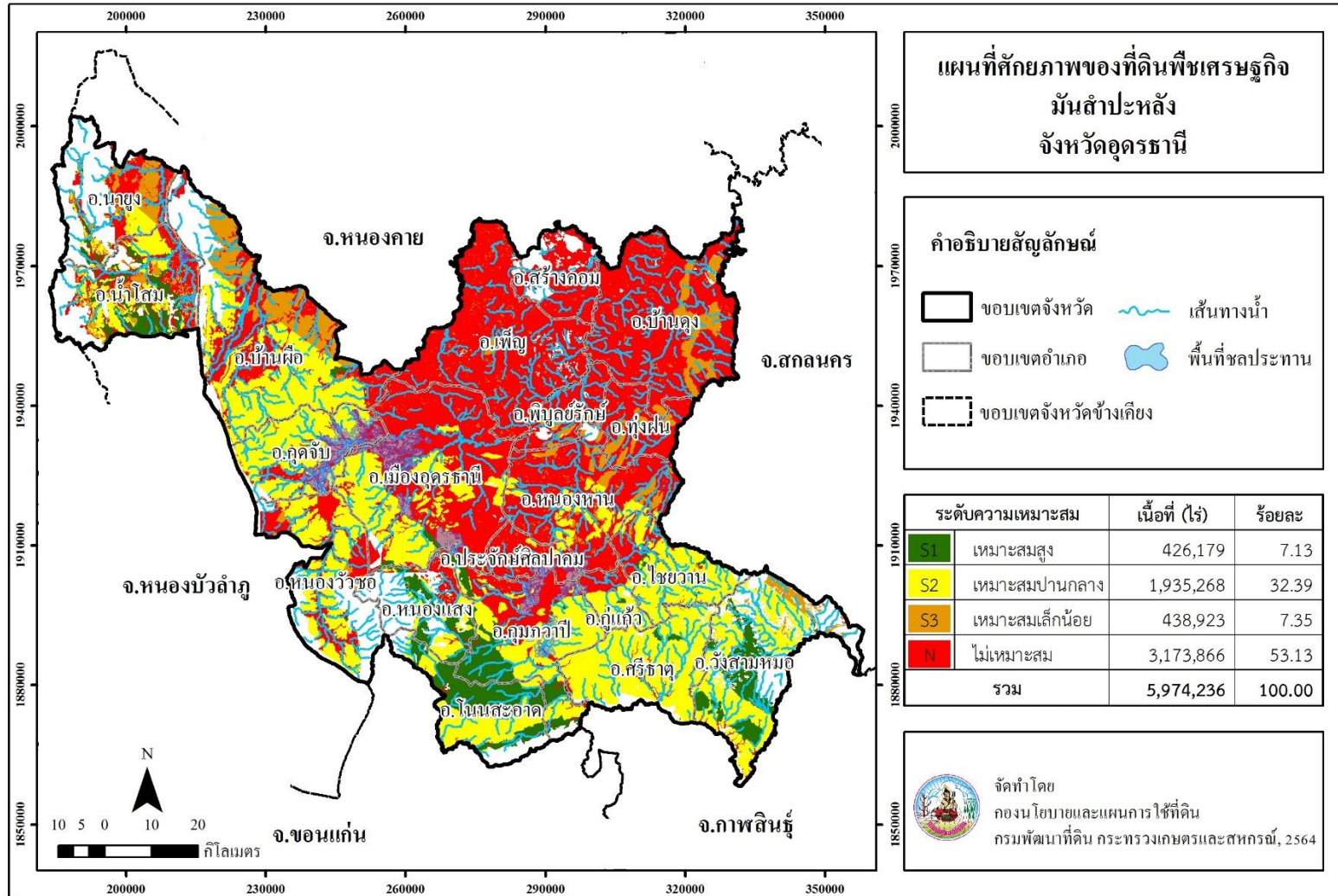
ภาพที่ 7 พื้นที่เพาะปลูกข้าวในชั้นความเหมาะสมต่างๆ จังหวัดอุดรธานี

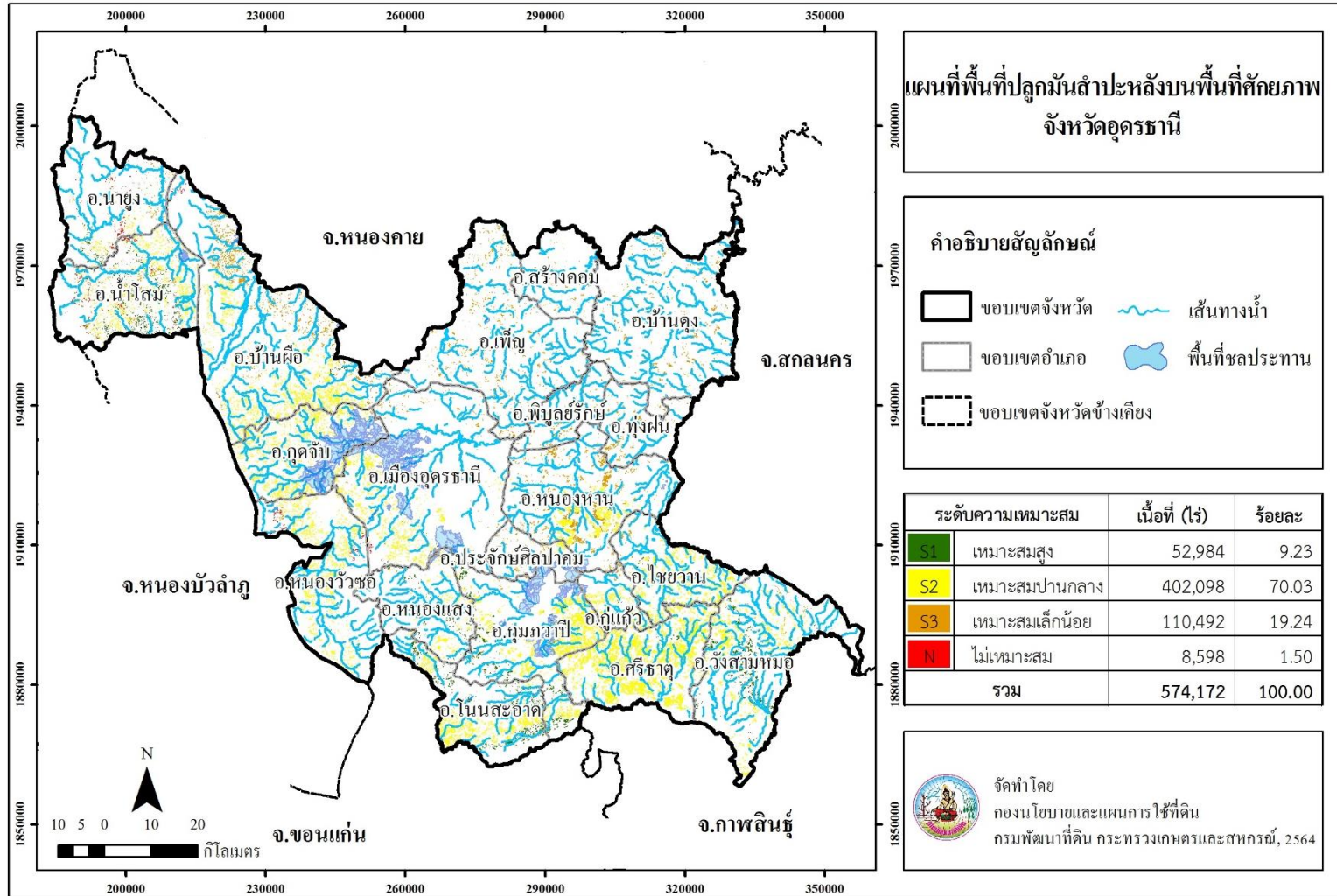
ภาพที่ 8 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจอ้อยโรงงาน จังหวัดอุดรธานี

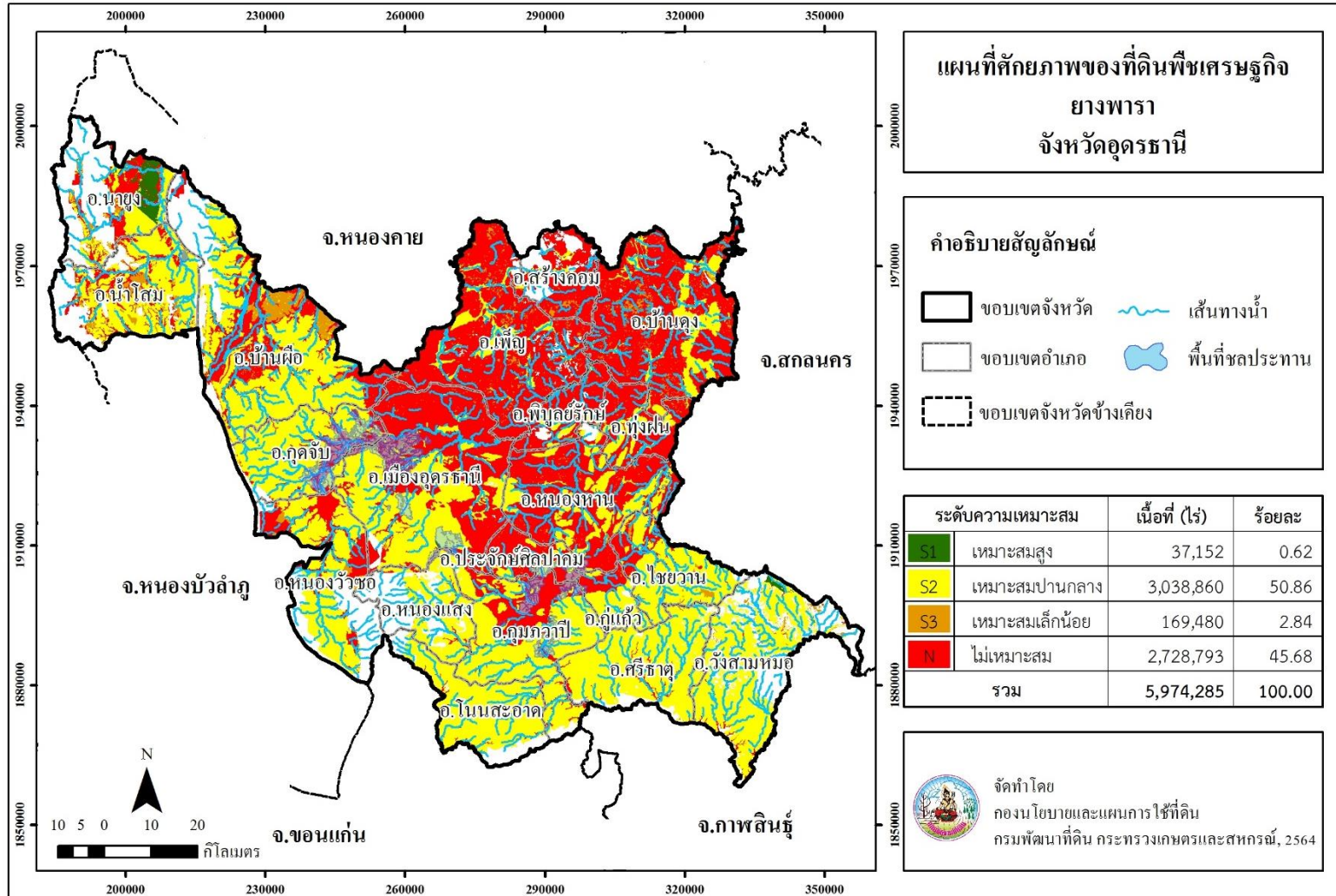
ภาพที่ 9 พื้นที่เพาะปลูกอ้อยโรงงานในชั้นความเหมาะสมต่างๆ จังหวัดอุดรธานี

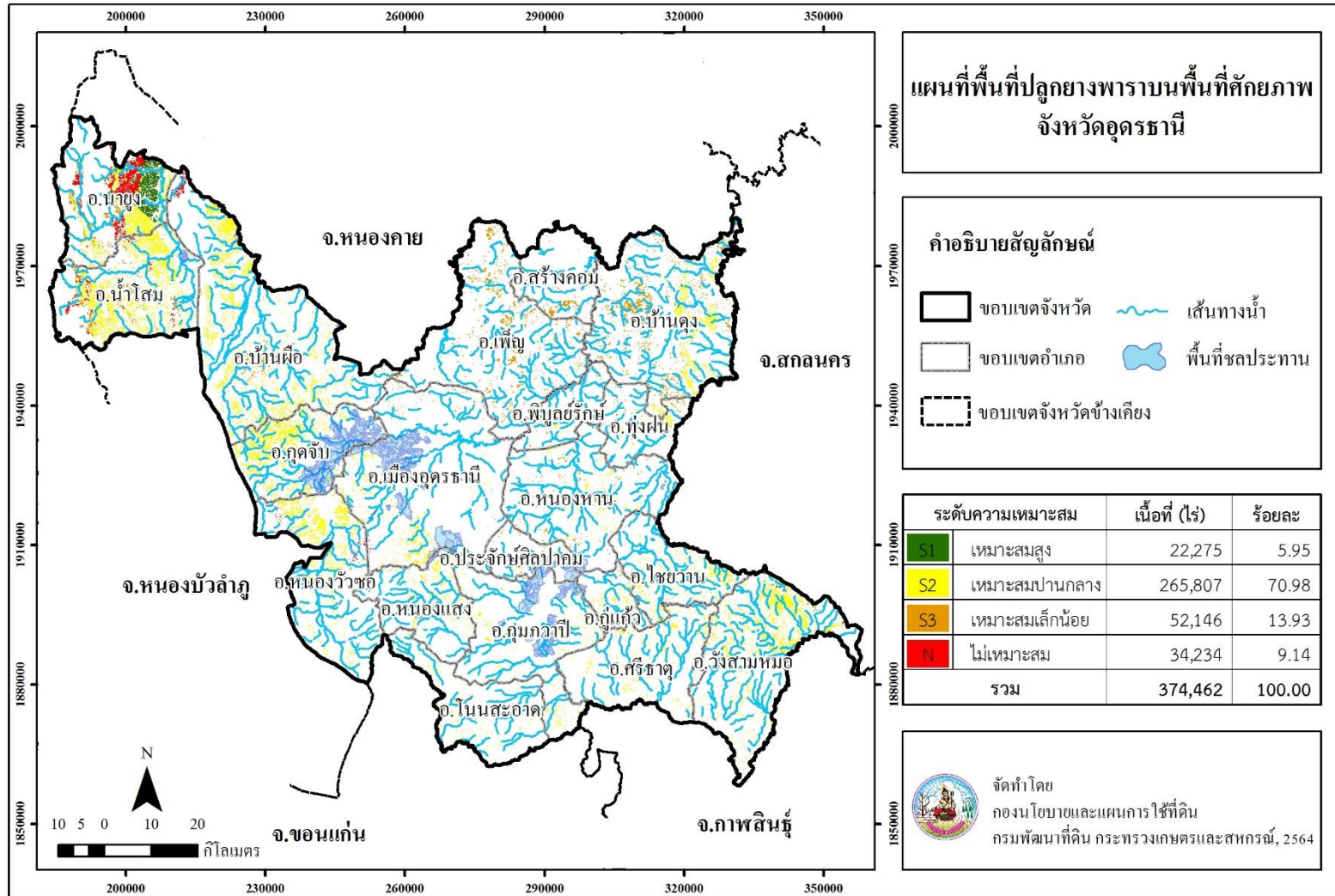
ภาพที่ 10 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจมันสำปะหลังจังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 11 พื้นที่เพาะปลูกมันสำปะหลังในชั้นความเหมาะสมต่างๆ จังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 12 พื้นที่ศักยภาพของที่ดินพืชเศรษฐกิจยางพาราจังหวัดอุดรธานี

ภาพที่ 13 พื้นที่เพาะปลูกยางพาราในชั้นความเหมาะสมต่างๆ จังหวัดอุดรธานี

Land Development Department
2003/61 Phahonyothin Road.
Lard Yao, Chatuchuk, Bangkok 10900
Call Center : 1760
www.idd.go.th

DOWNLOAD